

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย กลยุทธ์การดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้เสนอตามลำดับดังนี้

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์
3. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
4. บริบทของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545) หมวด 4 ว่าด้วย แนวทางการจัดการศึกษาที่กำหนดให้รัฐและสถานศึกษาต้องปฏิบัติ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 11 – 14)

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาดตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา ของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทย อย่างถูกต้อง

(5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไป พร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวาระหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในวาระหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม มาตรา 10 วรคสอง วรคสาม และวรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และ

ศักยภาพสาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับหลักสูตร การศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และ พัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการ เรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การ พัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ การศึกษา

สรุปพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการศึกษาจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษามีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ซึ่งประกอบไปด้วยสถานศึกษา ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการ เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่น และต้องมีการประสานงานบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงกับความต้องการของชุมชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

2.1 ความหมายของกลยุทธ์

กลยุทธ์ หมายถึง แผนการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบมีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งขั้นหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรคต่างๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ กลยุทธ์มีความหมายเดียวกับคำว่า ยุทธศาสตร์ ใช้ในความหมายที่เกี่ยวกับการรบ มาจากภาษาอังกฤษว่า Strategy ใช้ในยุคแรกเกี่ยวกับทหารและการสงคราม หมายถึง ศิลปะในการวางแผนยุทธศาสตร์และการรบเพื่อเอาชนะศัตรู มีรากศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า Strategia หมายถึง การบัญชากองทัพ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2549 : 2-3) ในทางประวัติศาสตร์แนวคิดเชิงกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ ถือกันว่าตำราพิชัยสงครามของ ซุนวู นักยุทธศาสตร์ชาวจีนเมื่อประมาณ 2,400 ปี มาแล้ว มีชื่อเสียงและได้รับการอ้างอิงมากที่สุด โดยฉบับภาษาอังกฤษชื่อว่า The Art of War สำหรับการบริหารทั่วไปและการบริหารธุรกิจ ความสนใจในการใช้กลยุทธ์เพื่อวางแผนธุรกิจเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1950 เมื่อมูลนิธิฟอร์ด ภายใต้การนำของโรเบิร์ต แมคนามารา (Robert McNamara) อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสหรัฐอเมริกาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ร่วมกับมูลนิธิคาร์เนกี (Carnegie Foundation) เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนทางการบริหาร

ขณะที่ เฮนรี มินท์เบิร์ก (Henry Mintzberg) ศาสตราจารย์ทางด้าน การบริหารของมหาวิทยาลัยแมคกิลในประเทศแคนาดา ให้ความหมายของคำว่ากลยุทธ์โดยใช้หลัก 5Ps อธิบาย มินท์เบิร์ก (Mintzberg, 1994 : 23-32) ดังนี้

1. กลยุทธ์ คือ แผน (Strategy is a Plan = P1) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ กำหนดกลยุทธ์เพื่อเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางหรือเป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคต หรือเป็นวิธีทางที่จะก้าวเดินจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ตามความหมายนี้องค์กรทุกประเภทล้วนมีกลยุทธ์เพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพราะทุกองค์กรมีแนวทางการดำเนินงานของตน ดังนั้น กลยุทธ์ในความหมายนี้ก็คือแผนนั่นเอง

2. กลยุทธ์คือแบบแผนหรือรูปแบบ (Strategy is Pattern = P2) กลยุทธ์ ในความหมายนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับแบบแผนด้านพฤติกรรมในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องในแต่ละช่วงเวลา นั่นคือในการวางแผนงานในอนาคตจำเป็นต้องคำนึงหรือเชื่อมโยงกับแผนงานและบทบาทในอดีต ซึ่งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติตกผลึกจนมีความเชี่ยวชาญในรูปแบบต่างๆ

3. กลยุทธ์ คือการกำหนดฐานะหรือตำแหน่ง (Strategy is Position = P3) ตามความหมายนี้ กลยุทธ์คือการกำหนดความสำคัญของฐานะหรือตำแหน่งของกิจการในสนามการแข่งขัน สินค้าหรือกิจกรรมที่เสน่อออกไปจำเป็นต้องเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า หรือผู้รับบริการแต่ละประเภท

4. กลยุทธ์คือทัศนภาพ (Strategy is a Perspective = P4) กลยุทธ์ตามความหมายนี้เน้นความสำคัญของการพิจารณาภาพที่แท้จริงภายในองค์กร หรือคุณลักษณะที่น่าจะเป็นขององค์กร นั่นคือทัศนภาพหมายถึง วิธีการดำเนินงานที่ต้องการให้คนในองค์กรยึดถือร่วมกัน

5. กลยุทธ์ คือ กลวิธีในการเดินหมาก (Strategy is a Ploy = P5) เป็นความหมายที่เฉพาะเจาะจงอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่มีการต่อสู้แข่งขัน ซึ่งสิ่งที่ทุกคนต้องการคือการเอาชนะ ดังนั้น ทุกฝ่ายจึงวางกลยุทธ์โดยคำนึงถึงการใช้อุบายในการดำเนินงาน หรือกลวิธีในการเดินหมากเดินเกมส์เพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้ามให้ได้

บุญเลิศ เย็นคงคา (2545 : 24) ได้กล่าวถึงความหมายของกลยุทธ์ว่า หมายถึง แผนงานระยะยาวขององค์กรที่กำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุตามภารกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยพยายามทำให้องค์กรได้เปรียบคู่แข่งมากที่สุด

นพ ศรีบุญนาค (2545 : 5) ได้กล่าวถึงความหมายของกลยุทธ์ว่า หมายถึง แผนสำหรับอนาคตซึ่งมีขนาดใหญ่ที่วางไว้สำหรับโต้ตอบกับสภาพแวดล้อมของการแข่งขัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แผนการเดินเกมขององค์กร (Game Plan) กรอบความคิดสำหรับหารตัดสินใจทางการจัดการ

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2551 : 36) ได้กล่าวถึงความหมายของกลยุทธ์ว่า หมายถึง การสร้างความแตกต่าง เพราะความแตกต่างจะก่อให้เกิดความต้องการ ยิ่งมีความแตกต่างมากเท่าใด ยิ่งทำให้เกิดจุดเด่นมากขึ้น เมื่อมีความต้องการมากขึ้น โอกาสที่เราจะขายสินค้าและบริการก็เพิ่มมากขึ้น

จากความหมายของนักการศึกษา นักธุรกิจ และนักการศึกษาของต่างประเทศสามารถสรุปความหมายของกลยุทธ์ได้ คือ กลยุทธ์ หมายถึงแผนที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบมีลักษณะเป็นขั้น

เป็นตอนมีความยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์หรือแผนระยะยาวที่สร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นในองค์กรในทางที่ดีขึ้น

การคิดเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดแนวทางที่ดีที่สุดภายใต้สภาวะการณ์ต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การคิดเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการทางความคิด เกิดขึ้น เมื่อมีเป้าหมายที่ต้องการทำให้สำเร็จ การจะบรรลุเป้าหมายต้องมีการกำหนดทางเลือกที่คิดว่า มีโอกาสประสบความสำเร็จมากที่สุด โดยประเมินกำลังความสามารถของตนเอง ประเมินสภาพแวดล้อม รวมทั้งต้องคาดการณ์อนาคตที่อาจจะเกิดขึ้น แล้วกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ที่คิดว่ามีโอกาสประสบความสำเร็จมากที่สุดเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่วางไว้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2549 : 22-24)

การคิดเชิงกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิดในการแก้ปัญหา การตัดสินใจและการวางแผน คนที่คิดเชิงกลยุทธ์ได้ดีสามารถหาทางเลือกที่ดีที่สุดมาใช้และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้มากกว่าคนที่ไม่มี การคิดในเชิงกลยุทธ์ เพราะจะสามารถตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาวะต่างๆ ที่คาดว่าจะเผชิญในอนาคต และการตัดสินใจเมื่อเผชิญเหตุการณ์เฉพาะหน้า การรู้จักใช้ประโยชน์จากเวลา สถานที่ และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การคิดเชิงกลยุทธ์เป็นการคิดที่มุ่งชัยชนะหรือความสำเร็จโดยใช้ศาสตร์และศิลป์ในการวางแผนหรือจัดการเหตุการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี การใช้ความเป็นศาสตร์คือ มีหลักการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่สามารถถ่ายทอดและสามารถเรียนรู้กันได้ แต่ขณะเดียวกันก็สามารถใช้ความเป็นศิลป์ แต่แต่ละบุคคลที่มีอยู่ไปใช้ในการคิดเชิงกลยุทธ์ว่าเวลาใดสถานการณ์ใดควรเลือกใช้กลยุทธ์ใด

การคิดเชิงกลยุทธ์ มีองค์ประกอบหรือลักษณะเฉพาะที่สามารถประมวลได้ดังนี้คือ

- 1) มีลักษณะเป็นกระบวนการ
- 2) มีการวิเคราะห์และประเมินสถานะ
- 3) มีการคาดการณ์อนาคต
- 4) มีการหาทางเลือกและประเมินทางเลือกก่อนดำเนินการ
- 5) มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน
- 6) มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และ
- 7) จดจ่อที่ความสำเร็จ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2549 : 27)

2.2 ความสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์

2.2.1 การวางแผนกลยุทธ์เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเองได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม เพราะการวางแผนกลยุทธ์ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมภายนอกหน่วยงานเป็นประเด็นสำคัญ

2.2.2 การวางแผนกลยุทธ์ เป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐในทุกระดับ มีความเป็นตัวเอามากขึ้น รับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนขององค์กรโดยองค์กรและเพื่อองค์กรไม่ใช่การวางแผนที่ต้องกระทำตามหรือที่หน่วยเหนือสั่งการ

2.2.3 การวางแผนกลยุทธ์ เป็นรูปแบบการวางแผนที่สอดคล้องกับการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นกระแสหลักในการบริหารภาครัฐในปัจจุบัน สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้เตรียมออกระเบียบกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐทุกระดับมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ใช้เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนางานสู่มิติใหม่ของการปฏิรูประบบราชการ

2.2.4 การวางแผนกลยุทธ์ เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการจัดทำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Performance based Budgeting) ซึ่งสำนักงานงบประมาณกำหนดให้ส่วน

ราชการและหน่วยงานในสังกัด จัดทำก่อนที่จะกระจายอำนาจในด้านงบประมาณโดยการจัดสรรงบประมาณเป็นเงินก้อนลงไปให้หน่วยงาน

2.2.5 การวางแผนกลยุทธ์ เป็นการวางแผนที่ให้ความสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ที่ได้มาจากการคิดวิเคราะห์แบบใหม่ๆ ที่ไม่ผูกติดกับปัญหาเก่าในอดีตไม่เอาข้อจำกัดทางด้านทรัพยากร และงบประมาณมาเป็นข้ออ้าง ดังนั้น การวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นการวางแผนแบบท้าทายความสามารถเป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางเลือกใหม่ได้ด้วยตนเอง จึงเป็นแผนพัฒนาที่ยั่งยืน

2.3 การวางแผนกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์ หรือ การกำหนดกลยุทธ์ การพัฒนาแผนระยะยาวบนรากฐานของโอกาสและอุปสรรคภายในสภาพแวดล้อมภายนอก จุดแข็งและจุดอ่อนภายในสภาพแวดล้อมภายในของสถานศึกษาขึ้นมาก่อน การกำหนดกลยุทธ์จะต้องรวมทั้งการระบุภารกิจ การกำหนดเป้าหมายการพัฒนากลยุทธ์ และการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถสร้างกลยุทธ์ขึ้น ได้ทั้งในระดับองค์การ ระดับหน่วยงาน และระดับหน้าที่ การกำหนดและเลือกกลยุทธ์ที่ดี เพื่อบรรลุเป้าหมาย สถานศึกษาต้องกำหนดกลยุทธ์ที่เป็นไปได้มากที่สุด เมื่อกลยุทธ์ถูกกำหนดขึ้นแล้ว ข้อดีและข้อเสียของกลยุทธ์แต่ละอย่างจะถูกเปรียบเทียบ สถานศึกษาอาจพิจารณากลยุทธ์ไหนที่สอดคล้องกับทรัพยากร ความสามารถ และสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันสูงสุด ดังนั้นผลคือแผนกลยุทธ์ (Strategic plan) การวางแผนกลยุทธ์/กำหนดยุทธศาสตร์ประกอบด้วย

2.3.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นคำประกาศถึงทิศทางที่ตั้งใจไว้ซึ่งเป็นการเร้าอารมณ์ความรู้สึกของสมาชิกในองค์กร ดังนั้นวิสัยทัศน์จึงเป็นภาพขององค์กรตั้งใจที่จะเป็นอะไรในอนาคต

2.3.2 การกำหนดภารกิจ มาจากภาษาอังกฤษว่า Mission หมายถึง จุดมุ่งหมายพื้นฐานซึ่งแสดงเหตุผลหรืออธิบายว่า ทำไมองค์กรจึงถือกำเนิดมา หรือดำรงอยู่ ภารกิจเป็นหลักการที่ใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ หรือกลยุทธ์ ดังนั้นภารกิจควรมีลักษณะที่ไม่กว้างเกินไปจนไม่อาจบอกแนวทางในการกำหนดเป้าหมายหรือกลยุทธ์ได้ แต่ก็ต้องกว้างพอที่จะเอื้ออำนวยให้การบริหารในระดับรองๆ ของสถานศึกษาสามารถใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และถ้าเป็นไปได้ภารกิจควรระบุประเภทของงานหรือบริการเป็นผลผลิตของภารกิจนั้นๆ ด้วย

2.3.3 การกำหนดเป้าหมาย คือ ผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้มีความหมายกว้างกว่าวัตถุประสงค์ เป้าหมายจะแปรเปลี่ยนไปเป็นวัตถุประสงค์ในระดับที่ต่ำกว่าในองค์การ

2.3.4 การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ คือ ผลสำเร็จที่สถานศึกษาต้องการเมื่อมีการปฏิบัติตามภารกิจ และปรัชญา ภายใต้ทรัพยากรและหน่วยงานที่มีอยู่ ซึ่งความสำเร็จนี้จะใช้เป็นความต้องการมาตรฐานที่ต้องการนำมาใช้ในการประเมินหรือเปรียบเทียบความคืบหน้าของสถานศึกษาจากการดำเนินงานของหน่วยงาน

2.3.5 การกำหนดกลยุทธ์ หลังจากการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรแล้ว ผู้บริหารต้องตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ที่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดจากข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมและทำให้วัตถุประสงค์บรรลุผลสำเร็จตามความต้องการได้ กลยุทธ์ทางเลือกขององค์กรจะช่วย

ตัดสินใจเมื่อถึงอนาคตข้างหน้า การดำเนินธุรกิจ การขยายธุรกิจ การลดหรือการยุบธุรกิจ และการดำเนินธุรกิจเดิมและขยายตัวธุรกิจอื่นๆ กลยุทธ์ระดับองค์กรจะประกอบด้วย กลยุทธ์การคงที่ (Stability) กลยุทธ์การเจริญเติบโต (Expansion) กลยุทธ์ตัดทอน หรือหดตัว (Retrenchment) และกลยุทธ์ผสม (Combination)

สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ตามที่ถูกวิจัยต้องการ หมายถึง รูปแบบกิจกรรมต่างๆ หรือกระบวนการในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นสิ่งกำหนดทิศทางหรือเป็นแนวทางในการดำเนินงานในอนาคตขององค์กร หรือเป็นวิถีทางก้าวเดินหรือขั้นตอนจากระดับที่เป็นอยู่ให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น

3. แนวคิดในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.1 ความหมายของโรงเรียน

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2539 : 28) กล่าวว่า โรงเรียนหมายถึง สถาบันที่สังคมจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่เฉพาะในการให้การศึกษาแก่สมาชิกของสังคม ในขณะเดียวกันก็ร่วมทำหน้าที่ที่สถาบันอื่นมีบทบาทอยู่ด้วย

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 980) ให้ความหมายว่า โรงเรียน หมายถึงสถานศึกษา สารานุกรมเสรี (ออนไลน์ : 2553) ให้ความหมายว่า โรงเรียนหมายถึง สถานที่สำหรับฝึกสอนวิชาความรู้ ตลอดจนศาสตร์และศิลป์ในด้านต่างๆ ให้กับผู้ที่สนใจศึกษา เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนสอนตัดเย็บเสื้อผ้า โรงเรียนกวดวิชา โรงเรียนนายร้อย โรงเรียนดนตรี เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า โรงเรียน หมายถึง สถานที่ฝึกสอนและให้ความรู้แก่สมาชิกของสังคม

3.2 ความหมายของชุมชน

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 62) ให้ความหมายว่า ชุมชนหมายถึง หน่วยทางสังคมและทางกายภาพ อันได้แก่ ละแวกบ้าน หมู่บ้าน เมือง มหานคร ซึ่งประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ อาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความผูกพัน

เฉลิมพงศ์ มีสมนัย (2546 : 347) สรุปว่า ชุมชนหมายถึง บริเวณท้องถิ่นหนึ่งๆ ซึ่งมีผู้คนในท้องถิ่นนั้นพูดภาษาเดียวกัน มีจารีตประเพณีอย่างเดียวกัน มีความรู้สึกเป็นแบบเดียวกัน และมีการกระทำไปตามทัศนคติซึ่งเป็นไปในทางเดียวกัน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 368) ให้ความหมายว่าชุมชนหมายถึง หมู่ชนกลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมเล็กๆ อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

สรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน มีทัศนคติไปทางเดียวกัน บทบาทของโรงเรียน

3.3 บทบาทของโรงเรียน

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2539 : 51-58) ได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนไว้ว่า โรงเรียนเป็นหน่วยในสังคมที่ทำหน้าที่แรกและหน้าที่หลักในการให้การศึกษาอบรมอย่างมีระบบระเบียบแก่สมาชิกของสังคม ซึ่งในขณะที่โรงเรียนมีหน้าที่เฉพาะในการศึกษาอบรมแก่สมาชิกของสังคม

แล้วโรงเรียนก็ยังมีบทบาทต่อชุมชนและสังคมในวงกว้างอีกด้วยพร้อมกันไป บทบาทที่โรงเรียนมีต่อสังคมนั้นแยกได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. บทบาทในเชิงอนุรักษ์นิยม (Conservative Role) ที่เน้นการรักษาและถ่ายทอดแนวคิด ความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมของสังคมไว้ เพื่อให้สังคมดำรงสภาพเดิมไว้ โดยมีแนวคิดดังนี้

1.1 โรงเรียนจะทำหน้าที่คัดเลือก และให้ความรู้ รวมทั้งสร้างบุคลิกภาพของผู้เรียนเป็นไปตามที่ชุมชนต้องการ

1.2 โรงเรียนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รูปแบบ และวิธีการของสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเข้ากับสังคมได้อย่างดีและมีความสุข

1.3 โรงเรียนยังมีกระบวนการต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกของสังคม โดยเฉพาะผู้เรียนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

1.4 บทบาทต่างๆ ที่มุ่งในการรักษาและถ่ายทอดมรดกทางสังคมนั้น ทำให้สังคมคงอยู่ได้แต่เปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าช้า

2. บทบาทในเชิงสร้างสรรค์ (Creative Role) โรงเรียนเป็นสถาบันที่สร้างและนำความคิดและการกระทำใหม่ๆ มาสู่สังคมเป็นบทบาทที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนและโรงเรียนให้ก้าวไปในทิศทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้นไป โดยมีแนวคิดดังนี้

2.1 ส่งเสริมพัฒนาของปัจเจกชน โรงเรียนนอกจากจะอบรมให้คนทำตามสังคมแล้ว ยังควรเปิดโอกาสให้แต่ละคนได้พัฒนาไปตามแนวทางที่เขาถนัดและสนใจ โดยผู้บริหารต้องพยายามที่จะจัดหลักสูตรหรือเปิดสาขาให้กว้างขวางมากที่สุดเท่าที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ และควรพยายามในทุกวิถีทางที่จะให้เด็กได้เลือกเรียนวิชาต่างๆ อย่างกว้างขวาง เพื่อเด็กจะได้เรียนรู้และสัมผัสกับความรู้ หลักวิชา และกิจกรรมต่างๆ หลากอย่าง หลากประเภท เพื่อเป็นการทดสอบความถนัดของผู้เรียนเอง ในกรณีที่โรงเรียนไม่อาจจัดและให้เลือกได้ก็ควรเปิดโอกาสและสนับสนุนให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามความสนใจ ความถนัดของเขาต่อไป

2.2 ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ใหม่ การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ใหม่นี้ อาจจะทำให้เป็นลักษณะใหญ่ๆ คือ การดึงคนในชุมชนมาสู่โรงเรียน และโรงเรียนจัดกิจกรรมไปหาชุมชนเอง ซึ่งก่อนที่จะดึงคนมาสู่โรงเรียนเพื่อให้เขาได้รับความรู้ใหม่ๆ นั้น ผู้บริหารจะต้องสำรวจตรวจตราเสียก่อนว่าโรงเรียนมีความพร้อมในเรื่องของความรู้ใหม่มากน้อยเพียงใด ถ้ายังไม่พร้อมควรจะเร่งส่งเสริมเป็นการภายในเสียก่อน ด้วยการพัฒนาคณาจารย์ในโรงเรียนให้มีความรู้ใหม่ๆ อย่างพอเพียง ด้วยการประชุมชี้แจงในโรงเรียนแล้วเชิญวิทยากรภายนอกมาบรรยาย จักส่งอาจารย์ในโรงเรียนไปเรียนต่อ อบรม ประชุม สัมมนาในที่ต่างๆ ส่งเสริมการอ่านค้นคว้าหรือวิจัยภายในโรงเรียน เป็นต้น เมื่อพบว่า โรงเรียนมีความพร้อมด้านนี้แล้ว ก็ควรจะมีกิจกรรมเพื่อดึงดูดคนเข้าสู่โรงเรียนด้วยการจัดประชุมผู้ปกครองแล้วแทรกเรื่องความรู้ใหม่ เกี่ยวกับชีวิตและความ เป็นอยู่ของชุมชนเข้าไว้ในกำหนัดด้วย หรือจัดนิทรรศการทางวิชาการโดยร่วมกันทั้งโรงเรียน ระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน และคนในชุมชนด้วยการประชาสัมพันธ์ให้คนมาชม โรงเรียนอาจจะจัดงานตามวาระและโอกาสอันควร เช่น วันสำคัญของศาสนา วาระขึ้นปีใหม่ เป็นต้น

2.3 มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เนื่องจากโรงเรียนเป็นของชุมชน ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างแข็งขันและเป็นจริงเป็นจัง

2.4 ประเมินกิจกรรมของชุมชน การประเมินกิจกรรมของชุมชนนั้น ควรเริ่มต้นด้วยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ชุมชนเพราะโรงเรียนนั้นส่วนหนึ่งเป็นสถาบันในชุมชนนั้น แต่อีกส่วนหนึ่งก็เป็นสถาบันที่ค่อนข้างเอกเทศดังนั้น โรงเรียนจึงอาจมีโอกาสดีที่มากกว่าในการที่จะศึกษาปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยอาศัยนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรอื่นๆ ในชุมชนร่วมกันดำเนินการ การให้ข้อมูลที่ถูกต้องนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนแล้ว ยังเป็นข้อมูลแก่การเรียนการสอนในโรงเรียนที่ดีอีกด้วย

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.4.1 ความหมายของการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ชุมชนเป็นแหล่งกำเนิดของโรงเรียน โรงเรียนตั้งขึ้นตามความต้องการของชุมชน ดังนั้น เมื่อชุมชนเพิ่มประชากรมากขึ้น ความจำเป็นที่จะให้ประชาชนในชุมชนศึกษาเล่าเรียนเพื่อประกอบอาชีพก็เพิ่มขึ้น เมื่อโรงเรียนเกิดขึ้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนย่อมอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน โรงเรียนจัดเป็นสถาบันของชุมชนและมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด

แฮร์ริส (Harris, 1975 : 13) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การเสนอข่าวคราวความเคลื่อนไหวทางการศึกษาให้ชุมชนได้รับทราบ การแสวงหาความช่วยเหลือจากชุมชนตลอดจนการส่งเสริมและการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุภรณ์ ศรีหพล (2540 : 326) สรุปว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหมายถึง การติดต่อให้ความช่วยเหลือร่วมมือ ประสานงาน ร่วมงานกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมุ่งสร้างสรรค์และก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ แก่โรงเรียนและชุมชน

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2541 : 6) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือหลายเรื่องรวมกัน

พนิจดา วีระชาติ (2542 : 44) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ การสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้โรงเรียนรู้จักชุมชนดีขึ้น ในแง่ที่สามารถค้นหาและใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาในเวลาเดียวกันก็ให้ชุมชนมีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียน โดย พนิจดา วีระชาติ ได้กล่าวถึงจุดสุดยอดของการสร้างความสัมพันธ์ก็คือ ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นสมบัติของพวกเขา ผู้คนในชุมชนก็ยินยอมจะได้ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียนตลอดจนเอื้ออำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่างๆ

ศักราช ฟ้าขาว (2543 : 42) ได้กล่าวถึงการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ในสถานศึกษาต้องสละความเป็นชนชั้นเหนือชาวบ้านเหนือประชาชนลงมา
2. การเกาะติด พุดคุยแบบนอกระบบจะสร้างความคุ้นเคยได้มากกว่าการจัดตามรูปแบบของทางราชการ
3. ไม่ให้ชาวบ้านเกิดความคิดว่านั่นคือการถูกยึดเหยียด ให้คิด ให้ปฏิบัติตามรูปแบบของทางราชการ

สมเดช สีแสง (2545 : 233) ให้ความหมายว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือประสานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยมุ่งสร้างสรรค์ และก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ต่อการดำเนินการของโรงเรียน

ศิวา ภาพแสน (2549 : 32) ได้กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึงการที่โรงเรียนกับชุมชนมีบทบาทต่อกัน เพื่อให้เกิดการสนับสนุนในด้านการจัดการศึกษา เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โรงเรียน ชุมชนได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์จากแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะเห็นว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ อันจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ และสนับสนุนในการดำเนินงานซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนรวมทั้งเป็นการติดต่อสื่อสารกันสองทาง ที่ต่างก็เป็นผู้ให้และผู้รับในเวลาเดียวกัน

3.4.2 ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มุ่งเน้นให้มีการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นสถาบันที่พัฒนาคนให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน โรงเรียนและชุมชนจึงต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

สุภกิจ ศรีปัดดา (2522 : 170) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดังนี้

1. การศึกษาจำเป็นจะต้องได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากประชาชนจึงจะดำเนินงานไปได้ด้วยดี
2. โรงเรียนเป็นที่ปลูกฝังลัทธิการปกครองให้แก่เด็ก และเด็กจะกลายเป็นพลเมืองที่ดีได้ก็เพราะอาศัยการฝึกอบรมจากโรงเรียน
3. โรงเรียนเป็นที่ปลูกฝังและถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของชาติให้อนุชนรุ่นหลังจึงจำเป็นต้องถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สังคมต้องการ

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2525 : 26-27) กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนว่า

1. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาการสาขาต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกในด้านการเรียนรู้ของคนในชุมชน
2. เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งผลิตพัฒนาและคัดเลือกสมาชิกที่ดีให้กับชุมชน เพราะ โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชน

3. เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน กิจกรรมและการบริการต่างๆ
เกิดขึ้นที่โรงเรียน

4. เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ๆให้กับชุมชน

5. เพราะโรงเรียนตั้งขึ้นและอยู่ได้จากรายได้ภาษีอากรและการสนับสนุนจาก
ประชาชน

6. เพราะโรงเรียนต้องการการสนับสนุนและอุปถัมภ์ในด้านต่างๆจาก
ประชาชน

กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 237) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นในการสร้าง
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้

1. โรงเรียนเป็นแหล่งเลือกสรรคนให้ชุมชน เนื่องจากโรงเรียนตั้งขึ้นตาม
ความต้องการของชุมชน จึงมีหน้าที่พัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถที่จะออกไปสู่ชุมชนได้
อย่างมีประสิทธิภาพ

2. โรงเรียนเป็นแหล่งพัฒนาคนให้ชุมชน จึงเป็นสถาบันบันทางสังคมที่มี
ความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงคนทีมาจากครอบครัวต่างๆ หล่อหลอมพฤติกรรมเด็กให้เป็นไป
ตามความต้องการของชุมชน

3. โรงเรียนเป็นแหล่งศาสตร์สาขาต่างๆ พร้อมทั้งจะจัดสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่า
ให้แก่เด็กนักเรียนที่จะเป็นสมาชิกของสังคม

4. โรงเรียนเป็นแหล่งปลูกฝังและกำหนดวัฒนธรรมของชาติให้อนุชนรุ่นหลัง
จึงจำเป็นต้องถ่ายทอดถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สังคมต้องการ

5. โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชนและเป็นสมบัติของส่วนรวมในชุมชนมี
อาคารสถานที่และบริเวณเพียงพอที่จะให้บริการแก่ชุมชนได้

ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน คือ โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการ
เรียนรู้ของท้องถิ่น และเป็นแหล่งวิทยาการของท้องถิ่น รวมทั้งจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับ
สภาพท้องถิ่น จึงจำเป็นที่จะต้องรับทราบข้อมูลที่ต้องการและเข้าใจสภาพของชุมชนอย่างถ่องแท้
เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการศึกษา รวมทั้งเป็นการระดมทรัพยากรจากภายนอกและใน
ท้องถิ่น มาช่วยในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

3.4.3 ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนเป็นสถาบันของชุมชน นอกจากมีหน้าที่ในการให้การศึกษาแล้วยังมี
หน้าที่ในการพัฒนาบุคลากรของชุมชนให้มีคุณภาพดีขึ้น ขณะเดียวกันสังคมก็ต้องมีหน้าที่คอย
ช่วยเหลือและพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียน

สุวัฒน์ พุทธรเมธา (2540 : 104 – 111) ได้ให้ความสำคัญในการสร้าง
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ 11 ประการ คือ

1. ให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียนเพราะโรงเรียนเป็นสถาบันหลักของชุมชน
2. ให้ประชาชนมีส่วนร่วม โรงเรียนจำเป็นต้องเข้าใจถึงความคิดและความเชื่อ
ของประชาชน

3. ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจ ปรัชญา ความมุ่งหมายของโรงเรียน

4. ให้ประชาชนเห็นความสำคัญและความก้าวหน้าของการศึกษา
5. เพื่อให้ประชาชนสนับสนุน ช่วยเหลือโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้า
6. เพื่อแก้ไขภาพพจน์ครู มีบ่อยครั้งที่ครูและโรงเรียนถูกกล่าวหา ถูกดำเนิน

อย่างไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม

7. เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลที่เป็นปัญหาต่อการศึกษามุมชน
8. เพื่อความร่วมมือของชุมชนต่อการศึกษามุมชน
9. เพื่อปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนกัน
10. เพื่อใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น
11. เพื่อพัฒนาชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 10) กล่าวว่า ความสำคัญของความร่วมมืออันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือสถาบันต่าง ๆ ในการร่วมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการศึกษา ภารกิจต่าง ๆ ให้ดำเนินการไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือบรรลุวัตถุประสงค์ของสังคมเป็นสิ่งสำคัญ ความร่วมมือร่วมใจที่ได้มานั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2542 : 12) สรุปถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านอื่นๆ ของโรงเรียนเป็นไปโดยสะดวก
2. ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. ช่วยให้โรงเรียนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชน ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน
4. ช่วยให้โรงเรียนเข้าใจสภาพความต้องการปัญหาและอุปสรรคของชุมชน เพื่อประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายของโรงเรียน
5. มีส่วนสนับสนุน การปฏิบัติงานหน่วยราชการอื่น ซึ่งเป็นประโยชน์และเกิดผลดีแก่ทางราชการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 257-258) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานความสัมพันธ์กับชุมชน ไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมข่าวสาร ด้วยการให้ข่าวความเคลื่อนไหวต่างๆ เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีโอกาสเข้าศึกษาและร่วมกิจกรรมต่างๆ
2. เป็นศูนย์รวมเกี่ยวกับด้านอาชีพ โดยเป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้และฝึกอาชีพให้ชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพและทำแปลงสาธิตด้วย
3. เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรม โดยปกติโรงเรียนประถมศึกษาจะเป็นผู้นำและจัดงานประเพณีการประกวดหรือแสดงการละเล่น กีฬา กิจกรรมนันทนาการ เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม หรือบางแห่งสามารถจัดตั้งศูนย์รวมวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2548 : 24) กล่าวว่า การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการบริหารงานที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนเป็นไปด้วยความสะดวก

2. เป็นการบริหารงานที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. เป็นการบริหารงานที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้
4. เป็นการบริหารที่ช่วยให้เข้าใจสภาพความต้องการ และปัญหาของชุมชน เพื่อประกอบในการพิจารณากำหนดนโยบายของโรงเรียน
5. เป็นการบริหารงานที่มีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนอันเป็นการช่วยพัฒนาสังคมอีกทางหนึ่ง
6. เป็นการบริหารที่ส่งเสริมเรื่องการอยู่ร่วมกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคม
7. เป็นการบริหารที่มีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการอื่น เช่น กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น อันจะเป็นผลดีต่อราชการ

สายัณห์ ฝาน้อย (2550 : 29) ได้กล่าวถึงการให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและมีหน้าที่จัดการศึกษา ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก และจะต้องสร้างความเข้าใจให้ทุกคนในสังคมได้ทราบ และเกิดความตระหนักรับผิดชอบร่วมกัน เพราะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ดังนั้นชุมชนต้องร่วมกันจัดการศึกษา (All for Education)

ชูศรี สนิทประชากร (2552 : 27-28) ได้กล่าวถึงความสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. เพื่อต้องการให้ชุมชนได้ทราบการดำเนินงาน ความก้าวหน้า และ ความเคลื่อนไหวของโรงเรียน
2. เพื่อให้โรงเรียนได้ทราบความเคลื่อนไหวของชุมชนอันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับโรงเรียน
3. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาและเกิดความรู้สึกเป็นหน้าที่ของประชาชนที่ต้องสนใจและให้การสนับสนุนการศึกษา
4. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนดูแลและจัดการศึกษา เพื่อประโยชน์แก่โรงเรียน
5. เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการวางแผนเป้าหมายของการศึกษา และพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน
6. เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชน หรือท้องถิ่นของโรงเรียนให้เกิดขึ้น โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง
7. เพื่อให้โรงเรียนได้เสนอความรู้ ความก้าวหน้า และแนวโน้มใหม่ ๆ ทางการศึกษาให้ชุมชนทราบ
8. เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับสถาบันอื่น ๆ ในชุมชนเช่น วัด อำเภอ โรงงานต่าง ๆ สำนักงานต่าง ๆ
9. เพื่อคลี่คลายข้อข้องใจ ช่วยให้ประชาชนเข้าใจโรงเรียนในแง่ดี
10. เพื่อช่วยในการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน

โดยสรุป งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงานที่มีความสำคัญ เพราะบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนคือการคัดเลือกคนในชุมชน ให้การศึกษาอบรม ถ่ายทอด วัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เป็นศูนย์รวมวิชาการต่างๆ ถ้าให้โรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดี กับชุมชนแล้วจะทำให้โรงเรียนสามารถระดมสรรพกำลัง และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมากมายใน ชุมชนมาช่วยในการบริหารจัดการงานในโรงเรียนได้ นอกจากนี้การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับ ชุมชนยังทำให้โรงเรียนเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหา ความต้องการของชุมชนแล้วดำเนินการจัด กิจกรรมพัฒนา เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ และยังส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่าง อบอุ่นอันจะเป็นการพัฒนาสังคมได้อีกทางหนึ่ง

3.4.4 ความมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542 : 233) กล่าวถึง ความมุ่งหมายในการสร้าง ความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน
3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน
4. เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับโรงเรียน
5. เพื่อฟื้นฟูและรักษาวัฒนธรรมของชุมชน
6. เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในการจัดการศึกษา ให้เป็นเรื่องของประชาชน

โดยประชาชน เพื่อประชาชน

พนิจดา วีระชาติ (2542 : 51) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพราะสัมพันธภาพ จะเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มาร่วมมือกันปฏิบัติการต่างๆ ที่มีอยู่ให้บรรลุ จุดหมายอันเดียวกันตามที่กำหนด
2. เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้แก่ชุมชน เนื่องจากโรงเรียนเป็น สาธารณสมบัติที่มีชุมชนเป็นเจ้าของอยู่แล้ว หากแต่มอบหมายให้คณะครูเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการซึ่งมีครูใหญ่เป็นหัวหน้า
3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการ ของโรงเรียนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ในอันที่จะพัฒนาบุตรหลาน ของเรา
4. เพื่อฟื้นฟูและรักษาวัฒนธรรมของชุมชน ในชุมชนที่มีวัฒนธรรมประจำอยู่ มากมายทั้งที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนาวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือสร้างสรรค์ ความดีของชุมชน เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นสัญลักษณ์ของชุมชน หาก โรงเรียนทำการฟื้นฟูและถ่ายทอดให้แก่เยาวชน ชุมชนจะให้ความร่วมมือทุกประการ
5. เพื่อสร้างความกลมกลืนระหว่างบ้านกับโรงเรียน เป็นที่ยอมรับว่าโรงเรียน เป็นหน่วยงานของชุมชนดำเนินการพัฒนาคนสำหรับชุมชน โรงเรียนกับชุมชนจึงมีการปฏิบัติไป ในทิศทางเดียวกันในทุกกรณี การดำรงชีพในชุมชนควรเป็นหลักสูตรของโรงเรียนปฏิบัติการต่างๆ ควรเป็นของชุมชน โรงเรียนเป็นเพียงสถานที่ฝึกหัดเท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 249 – 250) กล่าวถึงงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจอันดีต่อโรงเรียนอันจะช่วยให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือความสะดวกในการดำเนินงาน
2. เพื่อให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชน คือ บุคคล วัสดุ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เพื่อดำเนินงานของโรงเรียน
3. เพื่อให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากชุมชนด้านการเงิน แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนทั้งความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงดำเนินงานของโรงเรียน
4. เพื่อให้ความช่วยเหลือในด้านวิชาการและอื่นๆที่เป็นการช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม
5. เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินการในงานหลักของโรงเรียนคือ งานวิชาการ ประสบความสำเร็จ
6. เพื่อสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของหน่วยงาน รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน
7. เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนที่อาจเกิดขึ้นกับผลกระทบต่อชุมชน

สรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้น มีความมุ่งหมายเพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามของชุมชน และเพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนและบุคคลในชุมชนมีความรักในถิ่นกำเนิดของตน

3.4.5 หลักและวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ธรรมชาติของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันมีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเดียวกัน องค์กรทุกองค์กรจะประสบความสำเร็จนั้นก็โดยอาศัยการใช้ทรัพยากรของมนุษย์ที่มีอยู่ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ นับว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีศักยภาพ สามารถนำความสำเร็จมาสู่องค์กรทุกองค์กร

1) ทฤษฎีสัมพันธภาพ (Human Relations Theory) มนุษย์สัมพันธ์มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีความต้องการ และแรงจูงใจซึ่งมีความสัมพันธ์กันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังจะคำทฤษฎีดังกล่าวดังต่อไปนี้

1.1) ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Abraham H. Maslow, 1987) มาสโลว์ มีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์ว่าไม่มีที่สิ้นสุดเริ่มจากความต้องการขั้นต่ำไปหาความต้องการที่สูงสุด โดยแบ่งระดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับดังนี้

- 1.1.1) ความต้องการทางด้านร่างกาย
- 1.1.2) ความต้องการความปลอดภัย
- 1.1.3) ความต้องการทางสังคม
- 1.1.4) ความต้องการทางชื่อเสียง

1.1.5) ความต้องการความสำเร็จ

1.2) ทฤษฎีความต้องการของแม็กเกรเกอร์ (Mc Gregor, 1986) แม็กเกรเกอร์ กล่าวว่า มนุษย์มีสัญชาตญาณที่จะหลีกเลี่ยง การทำงานทุกอย่างเท่าที่ทำได้ เนื่องจากไม่ชอบทำงาน จึงต้องมีการใช้อำนาจบังคับบัญชา ควบคุมแนะนำหรือขู่เข็ญว่าจะลงโทษเพื่อจะทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และความสงบ ชอบการชี้แนวทางในการทำงาน พยายามหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ มีความทะเยอทะยานน้อย ต้องการความปลอดภัยมากกว่าสิ่งใด

แม็กเกรเกอร์ พยายามอธิบายทฤษฎีผสมผสานแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกเข้าด้วยกันเขาให้ชื่อทฤษฎีนี้ว่า ทฤษฎี X และ Y

หลักการของทฤษฎี X โดยมีหลักการควบคุมหรือการบังคับบัญชา มีดังนี้ มนุษย์โดยทั่วไปไม่ชอบทำงาน จะหลีกเลี่ยงการทำงานถ้ามีโอกาสเนื่องจากการไม่ชอบทำงานของมนุษย์นี้เอง จึงต้องใช้วิธีการบังคับบัญชา ควบคุม ขู่เข็ญ หรือการลงโทษ เพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้ทำงานสำเร็จไปสู่เป้าหมายที่องค์การต้องการมนุษย์โดยทั่วไปชอบการบังคับบัญชาควบคุมชอบหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบมีความทะเยอทะยานเพียงเล็กน้อย และต้องการความมั่นคงปลอดภัย

หลักทฤษฎี Y มีความเชื่อว่ามนุษย์สามารถกระตุ้นด้วยการจูงใจ โดยมีหลักการดังนี้ การใช้ความพยายามทางการและสมอง ในการทำงานนั้นเป็นเสมือนการเล่นหรือพักผ่อน การควบคุมโดยปัจจัยภายนอกและการขู่เข็ญลงโทษ ไม่ช่วยให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์กร การกำหนดจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เป็นเสมือนเครื่องล่อใจที่ก่อให้เกิดความสำเร็จโดยทั่วไป จะเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานโดยสภาวะสถานการณ์ที่เหมาะสมที่จะช่วยให้เขาแสวงหาความรับผิดชอบต่องานด้วย ความสามารถที่จะคิดอย่างสร้างสรรค์หรือหาวิธีการแก้ไขปัญหาโดยองค์การเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ที่จะกระจายไปสู่เพื่อร่วมงานอย่างกว้างขวาง ภายใต้อุตสาหกรรมสมัยใหม่ ความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ โดยทั่วไปนำมาเพียงบางส่วนเท่านั้น

ดังนั้นการทำงานของผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงาน จะต้องใช้ทฤษฎีทั้งสองอย่างปะปนกันไปขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ในการทำงาน และจะใช้ทฤษฎีใดมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะความเป็นผู้นำของผู้บริหารเป็นหลัก

2) วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีวิธีการอยู่ 4 ขั้นตอนดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่บุคลากรในโรงเรียน บุคลากรในชุมชนร่วมกันศึกษาข้อมูลในชุมชนให้มากที่สุดโดยแยกเป็นหมวดหมู่ เช่น

- 1.1 จำนวนผู้ปกครองนักเรียน
- 1.2 จำนวนคนในชุมชนที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียน
- 1.3 จำนวนหมู่บ้าน และระยะห่างจากโรงเรียน
- 1.4 ระดับความร่วมมือของชุมชนในอดีตถึงปัจจุบัน
- 1.5 เจตคติของชุมชนต่อโรงเรียน
- 1.6 การคมนาคมและการสื่อสาร
- 1.7 ผู้นำชุมชนและผู้มีบทบาทสำคัญในชุมชน

- 1.8 ปัญหาและความต้องการของชุมชน
- 1.9 ระดับการศึกษาของชุมชน
- 1.10 อาชีพที่สำคัญของชุมชน
- 1.11 ทรัพยากรที่โรงเรียนนำมาเป็นประโยชน์
- 1.12 ประเพณีความเชื่อในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ชุมชนเป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลเบื้องต้นที่โรงเรียนได้รวบรวมเพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งในการปฏิบัติงานจะอาศัยข้อมูลที่รวบรวมได้และนำไปใช้ได้เลยก็ต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและชุมชนร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ชุมชน เพื่อที่จะทำให้การดำเนินการได้สอดคล้องกับสภาพที่ต้องการตามลำดับดังนี้

2.1 การจัดประชุมสัมมนาคณะครู ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพร้อมนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมได้

2.2 คณะผู้ร่วมมือจัดสัมมนา ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ การสร้างความร่วมมือหรือการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในอนาคต 3-5 ปี

2.3 คณะผู้ร่วมสัมมนาช่วยกันตรวจสอบข้อมูล ปรับปรุงเพิ่มเติมข้อมูลที่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน และบางข้อมูลปรับปรุงเป็นสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

2.4 คณะผู้ร่วมสัมมนา ร่วมกันกำหนดวิธีการ บุคลากร ระยะเวลา การระดมทรัพยากร รวมทั้งวิเคราะห์ความเป็นไปได้และเขียนแผนเพื่อนำไปปฏิบัติต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการเป็นการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการเป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

3.1 ควบคุมดูแลในการดำเนินการเป็นไปตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งจะปรับปรุงแผนให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

3.2 ประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินการไม่ให้เกิดอุปสรรค โดยเฉพาะชุมชนที่จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ประสานงาน

3.3 จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เป็นระยะๆ เพื่อให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ

3.4 พัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและความร่วมมือพัฒนาอย่างเต็มที่

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินเป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารโรงเรียนติดตามให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการประเมินไว้โดยมีทั้งการประเมินก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการ รวมถึงผลกระทบของโครงการโดยมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพและชุมชนจะได้รับทราบผลที่มีความภาคภูมิใจและให้ความร่วมมือมากขึ้น โดยผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญดังนี้

4.1 การกำหนดให้มีการประเมินผลหลายรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของเครื่องมือตามความเหมาะสม เช่น แบบสำรวจ การสังเกต การสัมมนา เป็นต้น

4.2 การกำหนดให้มีการประเมินจากบุคลากรหลายฝ่าย โดยเฉพาะการร่วมกันประเมิน

4.3 จัดให้มีการสรุปผลและร่วมกันประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการ

4.4 จัดให้มีการรวบรวมข้อมูล เพื่อวางแผนในการพัฒนาในปีต่อไป

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2540 : 28 - 29) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนว่า จะมีวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้ ดังนี้

1. การนำโรงเรียนสู่ชุมชน เป็นการนำโรงเรียนให้เป็นที่รู้จักของชุมชนโดยการประชาสัมพันธ์บอกกล่าวให้ทราบถึงผลงานต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้ทำสำเร็จไปแล้วและมีความมุ่งหมายที่จะจัดทำต่อไป ทำการศึกษาชุมชน มีการเยี่ยมเยียนเพื่อสร้างความรู้สึกรักและความเข้าใจอันดีต่อกัน สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนทั้งในเชิงวิชาการและการพัฒนาชุมชนในด้านที่เป็นสาธารณะประโยชน์

2. การนำชุมชนสู่โรงเรียนเป็นการนำชุมชนให้มารู้จักกับโรงเรียน ซึ่งวิธีที่ง่ายที่สุดคือ กระทำผ่านนักเรียนซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละครอบครัวในชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครองทุกคน ย่อมต้องการให้ลูกหลานเป็นคนดี การสอนให้นักเรียนเป็นคนดีจะทำให้ชุมชนเกิดความพอใจและมีความเห็นใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น

3. การสร้างภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับโรงเรียนเพื่อให้ชุมชนเกิดความศรัทธา เชื่อถือและภูมิใจที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นการเรียกว่าเป็นการสร้างและรักษาเกียรติประวัติ ดังนั้นการสร้างภาพพจน์ที่ดีต้องเริ่มที่ผู้นำสูงสุดขององค์กรนั้นต้องเป็นตัวอย่างที่ดีและต้องสร้างสรรค์ให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรัก มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 20) ได้กล่าวไว้ว่า หลักในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีดังนี้

1. ดำเนินงานด้วยความบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา
2. การติดต่อกับชุมชนต้องมุ่งมั่นให้เกิดเจตคติที่ดี
3. ดำเนินการต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาทั้งในและนอกโรงเรียน
4. สร้างความเข้าใจอันดี ให้เกิดทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะกลุ่ม
5. รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชน
6. ใช้วิธีการดำเนินงานง่าย ๆ และเป็นกันเองกับชุมชน
7. ใช้วิธีการดำเนินการให้หลากหลายที่เหมาะสมกับสภาพแต่ละชุมชน
8. ให้เกียรติและยกย่องชุมชนให้มีความร่วมมืออย่างเท่าเทียมกัน
9. ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ
10. ใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ โดยการให้ประชาชนได้มีบทบาทมากที่สุด

ธีรรัตน์ กิจจาร์ักษ์ (2542 : 236) กล่าวถึง หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1. ต้องดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตรงไปตรงมา เชื่อถือได้
2. ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องถือเป็นภารกิจที่ต้องทำต่อเนื่องตลอดเวลา
3. ต้องดำเนินให้ครอบคลุมทุกด้านชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย
4. ต้องมีความง่าย และคล่องตัวในการทำงาน

5. ต้องเป็นไปด้วยความสร้างสรรค์มิใช่ทำลายภาพพจน์ของโรงเรียนและชุมชน
6. ต้องดำเนินการปรับให้เข้ากับสภาพของชุมชน
7. ต้องดำเนินการด้วยความยืดหยุ่นให้เข้ากับสภาวการณ์วิธีการหรือโอกาส
8. ต้องคำนึงถึงความต้องการที่เกี่ยวกับความเจริญงอกงามของแต่ละคนและการพัฒนา สังคมและชุมชนพร้อมๆกัน

9. ควรใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารสองทาง (Two – way Communication) ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

10. ใช้วิถีทางแห่งประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

ภิญโญ สาธร (2542 : 236) กล่าวถึง หลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้

1. ต้องดำเนินงานด้วยความบริสุทธิ์ใจและตรงไปตรงมา
2. การติดต่อให้เป็นในทางบวก
3. ดำเนินงานต่อเนื่องกันตลอดเวลาและตลอดปี
4. สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นด้วยทั่วไปไม่จำกัดเฉพาะกลุ่ม
5. พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของประชาชนตลอดเวลา
6. ใช้วิธีการง่ายๆ และเป็นกันเองแก่ประชาชน

ธีระ รุญเจริญ (2553 : 276) ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างมนุษยสัมพันธ์เป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน ที่จะต้องจัดให้มีขึ้น เพื่อความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคล 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ บุคลากรในโรงเรียนและบุคลากรในชุมชนรอบโรงเรียน ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์นั้นผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงหลัก 6 ประการ คือ

1. ผู้บริหารทุกระดับควรถือว่า โรงเรียนเป็นของประชาชน รัฐจัดโรงเรียนขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชน
2. ผู้บริหารการศึกษาควรอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน มีงานทางวัฒนธรรมและศาสนาที่ไหนที่พอจะไปร่วมกับเขาได้ก็ควรไป ไม่ว่าจะเป็สิ่งที่เราเห็นด้วยหรือไม่ทั้งนี้ เพื่อรักษามนุษยสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีกับประชาชน
3. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรู้เห็นกิจการโรงเรียนตามสมควร หรือทุกโอกาสที่ทำได้
4. แนะนำให้ครูออกไปพบปะผู้ปกครอง หรือเยี่ยมเยียนนักเรียนที่บ้าน ถ้าพอจะทำได้และสถานการณ์อำนวย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวตามวัฒนธรรมไทย
5. มีทางใดที่โรงเรียนจะช่วยพัฒนาชาวบ้าน ด้วยการให้การศึกษาด้านวิชาสามัญและวิชาชีพผู้บริหารไม่ควรเพิกเฉย แต่ควรจัดให้ทุกโอกาสที่พอจะทำได้
6. การรับความช่วยเหลือทางการเงิน ซึ่งนำมาบำรุงโรงเรียน ควรให้เกียรติแก่ผู้ให้โดยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ประกาศให้ชุมชนทราบ เป็นต้น

สรุปได้ว่า หลักและวิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ การที่ต้องอาศัยหลักในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ความจริงใจ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่จัด

นั้นมีความหลากหลาย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนโดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำ ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมิใช่เป็นการสร้างความช่วยเหลือจากชุมชนแต่ฝ่ายเดียวการพัฒนาโดยองค์กรร่วมที่สำคัญ คือโรงเรียนและชุมชนมีการพัฒนาไปพร้อมกัน

3.4.6 ขอบข่ายงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

การดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นั้นผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานที่การจัดการศึกษาและได้ทำตารางสังเคราะห์ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของหน่วยงานและสรุปผลจากการสังเคราะห์ตารางดังกล่าวเพื่อหาขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้ดังตารางจากตารางสังเคราะห์ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) งานให้บริการชุมชน
- 2) งานการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน
- 3) งานการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น
- 4) งานคณะกรรมการสถานศึกษา
- 5) งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ
- 6) งานประชาสัมพันธ์

สรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การปฏิบัติงานที่โรงเรียนได้แสดงออกและปฏิบัติกิจกรรมในการให้ความร่วมมือ การให้ความช่วยเหลือการอำนวยความสะดวกและการสนับสนุนทั้งทางด้านการเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือ ตามความสามารถที่โรงเรียนปฏิบัติได้ต่อชุมชนและชุมชนปฏิบัติต่อโรงเรียนได้เพื่อความเข้าใจอันดีของทั้งสองฝ่าย

1) การให้บริการชุมชน

สะอาด แสงรัตน์ (2540 : 3) ได้กล่าวว่า การให้บริการชุมชน หมายถึง การให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ ได้แก่ การให้บริการทางวิชาการ ให้คำแนะนำหรือการปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน ให้บริการด้านอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 21) ได้ให้ความหมายของการให้บริการชุมชนว่า เป็นการบริการที่โรงเรียนให้กับชุมชนตามความสามารถที่โรงเรียนดำเนินการได้ ได้แก่ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร ข้อมูลวิชาการ อาชีพ การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือ การให้บริการด้านอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์ การให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น สหกรณ์ร้านค้า ธนาคารข้าว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์ประจำหมู่บ้าน เป็นต้น

ธีรรัตน์ กิจจาร์ภักษ์ (2542 : 243) กล่าวถึงการบริการแก่ชุมชนว่าโรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน สิ่งที่โรงเรียนจะให้ความช่วยเหลือชุมชนนอกเหนือจากการสอนในโรงเรียนมีดังนี้

1. ช่วยพัฒนาชุมชน ได้แก่ พานักเรียนไปช่วยทำความสะอาดวัด ถนนหนทาง สร้างถนนหรือซ่อมแซมถนนเข้าหมู่บ้าน ขุดบ่อน้ำ ขุดคูระบายน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร และปลูกต้นไม้ เป็นต้น

2. จัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนรู้จักช่วยตนเอง พึ่งตนเองได้ โรงเรียนอาจจัดตามกำลังที่มีอยู่ เช่น การเพาะเห็ดฟาง การตัดตา การต่อกิ่งต้นไม้ การแก้เครื่องยนต์ การตัดเย็บเสื้อผ้า การเลี้ยงปลา เป็นต้น โดยคำนึงถึงความสนใจของประชาชนและอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้นๆ

3. จัดบริการข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ ข่าวต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และจัดให้มีการบริการข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ เป็นต้น การจัดบริการสารเหล่านี้ จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเป็นอย่างมาก ด้านคำปรึกษาหารือหรือความคิดเห็น ในการปรับปรุงโรงเรียนจากประชาชนในชุมชน ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือ ทางด้านการเงิน วัสดุ และแรงงานได้ อาจจะทำให้ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโรงเรียน หรือไปร่วมประชุมเมื่อทางโรงเรียนเชิญไปประชุมก็ได้

4. ด้านการเป็นวิทยากร หรือให้ความรู้ความคิดแก่นักเรียน เพราะประชาชนในชุมชนเป็นจำนวนมากที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เช่น แพทย์ เกษตรกร วิศวกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ซึ่งทางโรงเรียนอาจเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ความคิดแก่นักเรียนและครู

5. บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน การบริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะประชาชนจะได้มีโอกาสใช้อาคารสถานที่ หรือเข้ามาในโรงเรียนได้โดยไม่หวงห้าม การที่ ประชาชนไม่กล้าเข้ามาในสถานที่ของโรงเรียนจะทำให้โรงเรียนเหินห่างจากประชาชน ดังนั้น โรงเรียนควรบริการสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชนโดยบริการสิ่งต่างๆ

6. เปิดโอกาสให้ประชาชน ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน ในการจัดงานต่างๆ เช่น ประชาชนอาจขอประชุมจัดงานมงคลสมรส หรือจัดงานชุมนุมต่างๆ เป็นต้น

7. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่ เพื่อการประชุม เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อาจขอใช้อาคารสถานที่เพื่อประชุมประชาชนในหมู่บ้าน เป็นต้น

8. จัดบริการห้องสมุดแก่ประชาชนในชุมชน คือ บริการให้ประชาชนมาใช้ห้องสมุด มาอ่านหนังสือได้ และทางโรงเรียนอาจบริการห้องสมุดในวันหยุดราชการเพื่อให้ประชาชนได้มา อ่านหนังสือพิมพ์หรือหนังสืออื่นได้

9. ให้ประชาชนในชุมชนใช้ห้องพยาบาลเพราะบางชุมชนห่างไกลจากสถานีนอนามัยมาก ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เจ็บป่วยได้รับการรักษาพยาบาล เช่น เกิดบาดแผล เล็กๆ น้อย ๆ ท้องเดิน ปวดศีรษะ เป็นต้น

10. เปิดโอกาสให้ใช้สนามกีฬาของโรงเรียน ในการออกกำลังกายเล่นกีฬาต่าง ๆ เพราะในชุมชนมักไม่มีสนามกีฬานอกจากที่โรงเรียนเท่านั้น ถ้าหากโรงเรียนได้บริการ ก็จะช่วยให้ประชาชนได้ออกกำลังกาย ทำให้ร่างกายแข็งแรงยิ่งขึ้น

ปรีชา คัมภีร์ปรกรณ์ และคณะ (2548 : 773 – 774) ได้กล่าวถึงการให้บริการแก่ชุมชนไว้ว่า นอกจากการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ แล้ว โรงเรียนควรจัดบริการให้แก่ชุมชนเพื่อความสะดวกและการประหยัด มีโรงเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีสภาพความพร้อมดีกว่าชุมชน เช่น มีบ่อน้ำ น้ำประปา เครื่องขยายเสียง โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องใช้ต่าง ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้โรงเรียนควรพิจารณาให้บริการแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง และควรกำหนดกฎเกณฑ์ในการให้บริการไว้เพื่อจะให้สิ่งของ

บริการนั้นคงทนสามารถให้บริการได้ตลอดไป สิ่งที่โรงเรียนสามารถช่วยเหลือชุมชนและให้บริการแก่ ชุมชน ได้แก่

1. ด้านอาคารสถานที่ หากชุมชนขอใช้อาคารบริเวณของโรงเรียนเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ แล้ว โรงเรียนจะต้องอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี

2. ด้านเครื่องใช้ ได้แก่ เครื่องใช้ที่ยกเคลื่อนที่ได้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ โต๊ะหมู่บูชา ถ้วยชาม เครื่องขยายเสียง ผ้า màn ผ้าปูโต๊ะ ฯลฯ ซึ่งชุมชนไม่มีไว้เป็นประจำเพื่อกิจการของชุมชน ครอบครัวหรือหมู่บ้านอาจจะมาขอยืมใช้ โรงเรียนควรเอื้ออำนวยความสะดวก

3. ด้านความรู้ เป็นบริการที่พัฒนาคนให้มีความคิดและความรู้ ตลอดจนสติปัญญาอันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนโรงเรียนควรจัดรายการประเภทให้ความรู้แก่ประชาชน เช่น จดบรรยายธรรมะ การปกครอง การเกษตร การเลี้ยงดูทารก หรือการอนามัย นอกจากนี้เกี่ยวกับ วิชาชีพ โรงเรียนควรสนับสนุนอย่างเต็มที่และพร้อมที่จะเป็นแหล่งสาธิตทดลอง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

4. ด้านสวัสดิการ เป็นบริการที่โรงเรียนจัดขึ้นสำหรับแก้ปัญหาสนองความต้องการตลอดจนช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจแก่ชุมชนได้แก่ การจัดสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำหมู่บ้าน บริการน้ำสะอาดและบริการโรงฝึกงานเพื่อซ่อมเครื่องมือการเกษตร โดยติดต่อบริการในราคาถูกเป็นพิเศษ

5. ด้านบุคลากร ได้แก่ ครู นักเรียน และภารโรง บุคลากรเหล่านี้สามารถให้บริการและให้ความช่วยเหลือร่วมมือกับชุมชนได้ทั้งในด้านแรงงาน ความคิด และด้านอื่น ๆ

หวน พันธุพันธ์ (2548 : 105 – 108) ได้กล่าวถึงสิ่งที่โรงเรียนสามารถช่วยเหลือชุมชน และการให้บริการแก่ชุมชนไว้ดังนี้

1. โรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน สิ่งที่โรงเรียนจะให้ความช่วยเหลือชุมชน นอกเหนือจากการสอนในโรงเรียนแล้วยังมีมากมายหลายประการด้วยกัน ได้แก่

1.1 นำนักเรียนออกไปช่วยพัฒนาชุมชน เช่น ไปช่วยทำความสะอาดวัด ถนนหนทาง สร้างถนน หรือซ่อมถนนเข้าหมู่บ้าน ขุดบ่อน้ำ ขุดคูระบายน้ำเข้าไปใช้ในการเกษตร และปลูกต้นไม้

1.2 โรงเรียนจัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ปรับปรุงอาชีพของตนให้ดีขึ้น หรือได้ฝึกอาชีพใหม่ ๆ โดยโรงเรียนจัดให้ตามกำลังที่มีอยู่ เช่น ถ้าโรงเรียนมีครูอาจารย์ทางเกษตรอาจจะสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการตอนต้นไม้ การต่อกิ่ง การทาบกิ่ง การเพาะเห็ดฟาง และการตอนไก่ หรือถ้าโรงเรียนมีโรงฝึกงานทางช่าง มีครูอาจารย์ทางช่างด้วย ก็อาจจะสอนหรือฝึกอาชีพทางช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ และช่างตัดเย็บเสื้อผ้า

1.3 โรงเรียนให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้และเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ แก่ชุมชนอาจจะทำได้ เช่น เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ โทษของยาฆ่าแมลง อันตรายจากการใช้ผงฟูรส หรือการใช้สีย้อมผ้าผสมอาหารและผลเสียจากการตัดต้นไม้อทำลายป่า

1.4 ทางโรงเรียนจัดให้มีการสำรวจความต้องการและความจำเป็นที่ชุมชนควรได้รับการพัฒนา เช่น ชุมชนต้องการน้ำมาใช้บริโภค หรือการเกษตร ต้องการโรงเรียน

โรงพยาบาลและถนนหนทาง เมื่อสำรวจพบความต้องการและความจำเป็นที่ชุมชนควรได้รับการพัฒนาแล้ว จะได้หาทางพัฒนาต่อไป

1.5 ทางโรงเรียนร่วมกับหน่วยราชการอื่น เช่น สถานีอนามัยตำบล เพื่อสำรวจ อนามัยของชุมชน เช่น โรคภัยไข้เจ็บของประชาชน การหุงต้มอาหารรับประทานถูกสุขลักษณะหรือไม่ ความสะอาดของบ้านเรือนเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรคหรือไม่ ลักษณะของสิ่งแวดล้อมของประชาชนในชุมชนสะอาดหรือถูกสุขลักษณะหรือไม่ เพราะอาจจะแพร่เชื้อโรคได้ง่าย จากการสำรวจอนามัยของชุมชนจึงทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับอนามัยของชุมชนเพื่อทางโรงเรียนจะได้ร่วมมือกับหน่วยราชการในการบริการทางด้านสุขภาพและปรับปรุงอนามัยของประชาชนในชุมชนต่อไป

2. บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน การบริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อย่างดี ดังนั้นโรงเรียนควรบริการอาคารสถานที่ของโรงเรียนแก่ชุมชน โดยบริการในสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนในการจัดงานต่าง ๆ เช่น ประชาชนอาจจะขอใช้หอประชุมจัดงานมงคลสมรส หรือจัดงานชุมนุมต่าง ๆ

2.2 เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่เพื่อประชุม เช่น ผู้ใหญ่บ้านอาจขอใช้อาคารสถานที่เพื่อประชุมประชาชนในหมู่บ้าน

2.3 จัดบริการห้องสมุดแก่ประชาชนในชุมชน คือ ให้ประชาชนในชุมชนมาอ่าน หนังสือหรือยืมหนังสือในห้องสมุดได้

2.4 เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้สนามกีฬาของโรงเรียน ในการออกกำลังกายเล่นกีฬาต่าง ๆ การให้บริการในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนโดยปกติมีการให้บริการอยู่แล้วแต่ไม่ได้มีการ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้โดยทั่วกัน หากโรงเรียนได้มีการ ประชาสัมพันธ์ที่ดีการให้บริการ ของโรงเรียนก็สามารถดำเนินการอย่างได้ผล การให้บริการได้แก่ การให้บริการด้านสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์ต่าง ๆ การให้บริการด้านความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั้งทางวิชาการและวิชาชีพรวมทั้งความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ด้านแรงงานก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่โรงเรียนสามารถให้บริการได้ แต่มีปัญหาอีกหลายประการที่โรงเรียนไม่สามารถให้บริการได้ เช่น ไม่มีงบประมาณที่จะจัดซื้อ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ขาดรวดเร็วจนเกินไป เป็นต้น

สรุปได้ว่า การให้บริการชุมชน หมายถึง การจัดทำแผนให้บริการชุมชน การกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการให้บริการ การให้บริการด้านวิชาการ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ให้รับผิดชอบงาน ความร่วมมือในการให้บริการชุมชนด้านต่างๆ การประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการให้บริการชุมชน การจัดศูนย์บริการทางวิชาการและสอนวิชาชีพ การจัดบริการด้านนันทนาการ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการให้บริการชุมชน การจัดผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพที่ชุมชนต้องการ

2) การได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 21) ได้ให้ความหมายของงานการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชนไว้ว่า การรับความช่วยเหลือจากชุมชนทุกอย่าง ทั้งทางด้านวิทยากร แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่หรือคำแนะนำซึ่งการดำเนินการดังกล่าว โรงเรียนได้วางแผนหรือวางโครงการขอรับความช่วยเหลือล่วงหน้าและ

เมื่อได้รับการสนับสนุน จะจัดกิจกรรมยกย่องให้เกียรติบัตรหรือรายงานผู้บังคับบัญชาชั้นสูง เพื่อออกเกียรติบัตรหรือเครื่องหมายตอบแทนตามระเบียบของทางราชการต่อไป

กรมสามัญศึกษา (2543 : 19) กล่าวว่า การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน มักจะออกมาในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งได้แก่

1. แนวการจัดการศึกษา
2. การบริหารและจัดการศึกษา
3. การระดมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น และแนวทาง การมีส่วนร่วม

ของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม
 สุนิจา ทักษาศาสตร์ (2546 : 34) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการ ที่ชุมชนได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการพัฒนาโรงเรียนโดยร่วมแสดงความคิดเห็น การกระทำ ตลอดจน ร่วมพิจารณากำหนดปัญหาความต้องการของโรงเรียนและหาแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน

หวน พิณรุพันธ์ (2548 : 104-107) กล่าวว่า โรงเรียนสามารถขอความช่วยเหลือจากชุมชน รวมทั้งการของความร่วมมือจากชุมชนใด ซึ่งสิ่งที่โรงเรียนจะขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากชุมชน จำแนกได้ดังนี้

1. ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากชุมชน ถ้าหากประชาชนในชุมชน มีฐานะทางการเงินดีพอสมควร เช่น พ่อค้า นายธนาคาร ข้าราชการ ซึ่งให้อยู่ในดุลพินิจของโรงเรียน
2. ขอความช่วยเหลือทางด้านวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งอาหารการกินจากชุมชน ถ้าหากประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรม อาจจะขอข้าวสารพืชผักผลไม้ สำหรับทำอาหาร และขอวัสดุอุปกรณ์จากร้านค้าต่างๆ
3. ขอความร่วมมือในด้านแรงงานจากประชาชนในชุมชน
4. ขอความร่วมมือในด้านคำปรึกษาหารือหรือความคิดเห็นของประชาชนในชุมชน

สรุปได้ว่า การได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน หมายถึง การช่วยด้านการเงินจากชุมชนในการจัดการศึกษา การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน การประชาสัมพันธ์ความต้องการของโรงเรียนการสนับสนุนทางด้านวิทยากรแก่โรงเรียน การสนับสนุนด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสนับสนุนด้านบริการ สถานประกอบการ และวิทยากรหรือผู้นำชุมชน

3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 21) กล่าวว่า การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น คือ การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่น เช่น การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การจัดกิจกรรมร่วมกันของชุมชน การจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบปัญหาชิงทุนการศึกษา การแข่งขันหรือประกวดกิจกรรมต่างๆ และการจัดตั้งกลุ่ม หรือชมรมศิษย์เก่า สมาคมผู้ปกครอง เป็นต้น

สะอาด แสงรัตน์ (2540 : 4) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานอื่น ได้แก่

1. การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน
2. การจัดกิจกรรมระหว่างโรงเรียนในกลุ่มและชุมชน
3. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบปัญหาชิง

ทุนการศึกษา การแข่งขันหรือประกวดต่างๆ

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542 : 238) กล่าวถึง องค์ประกอบในการส่งเสริมความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. แนวนโยบายของโรงเรียนถ้าหากโรงเรียนมีแนวนโยบายที่จะเปิดประตูโรงเรียนแล้ว ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนก็จะเป็นไปในทางที่ดี

2. ความร่วมมือของบุคลากร ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น บุคลากรของโรงเรียนทุกคนจะต้องประสานกับทุกฝ่ายจึงจะทำให้ผลสำเร็จลุล่วงไปได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารครูเจ้าหน้าที่และนักเรียน

3. ความพร้อมของโรงเรียน ความพร้อมในที่นี้หมายถึง ความพร้อมด้านอาคารสถานที่และเครื่องอำนวยความสะดวกที่จะให้ความช่วยเหลือรวมชุมชน

4. ความพร้อมของชุมชน นอกจากองค์ประกอบของโรงเรียนแล้ว องค์ประกอบ ของชุมชนก็มีส่วนสำคัญเช่นเดียวกัน ถ้าชุมชนไม่มีความพร้อมหรือไม่แน่ใจแล้ว การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายจะเกิดขึ้นไม่ได้ ความพร้อมของชุมชนในที่นี้ หมายถึง ความพร้อมทั้งในด้านความคิดเห็นและอื่นๆ

ปรีชา คัมภีรปรภรณ์ และคณะ (2548 : 736 – 768) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียน ประถมศึกษาต้องตั้งอยู่ในชุมชนจึงจะต้องมีความสัมพันธ์กับสมาชิกของชุมชน ซึ่งสามารถจำแนก กลุ่มของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับโรงเรียนได้ คือ

1. กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน เป็นกลุ่มที่จะต้องมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับโรงเรียน มากที่สุด ในฐานะที่เป็นผู้รับ “บริการ” จากโรงเรียนกลุ่มนี้ จะมีจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น และเป็นกลุ่มที่มีผลได้ผลเสียจากการดำเนินงานของโรงเรียนโดยตรง ความสัมพันธ์กับทาง โรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยผ่านทางนักเรียน และสมาคมผู้ปกครอง และครู

2. กลุ่มผู้นำของชุมชน กลุ่มนี้สามารถแยกออกได้เป็นหลายกลุ่มย่อย และแต่ละกลุ่มย่อยต่างมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนแตกต่างกันออกไป จึงทำให้กลุ่มนี้โดยส่วนรวมมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนแทบทุกด้าน

3. กลุ่มศิษย์เก่า เป็นกลุ่มที่เกิดจากผลผลิตของโรงเรียน รูปแบบของ ความสัมพันธ์อาจจะเป็นรูปแบบของสมาคมศิษย์เก่า หรือกลุ่มผู้นำกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ได้

4. กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ประถมศึกษา ในระดับชุมชนมีหลายหน่วยงาน เช่น สภาตำบล เกษตรตำบล

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ หมายถึง การกำหนดนโยบายในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หรือหน่วยงานอื่น การประสานงานกับหน่วยงานอื่น การมอบหมายและแต่งตั้งคณะบุคลากรคณะทำงานเพื่อเป็น

สื่อกลางในการปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน การประสานงานเพื่อให้โรงเรียน เป็นศูนย์กลางในทุกๆ ด้านเกี่ยวกับชุมชนและหน่วยงานอื่น การส่งเสริมสนับสนุนบุคลากร ในการประสานงานร่วมจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

4) งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นบุคคลซึ่งมีความสำคัญที่จะทำหน้าที่กำกับและ ส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์กรอย่างเป็นทางการที่จะมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนใน การจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

- 4.1 กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
- 4.2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
- 4.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการของท้องถิ่น
- 4.4 กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- 4.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้น พื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- 4.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็ก ที่มีความสามารถพิเศษได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ
- 4.7 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้าน งบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
- 4.8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากร ภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
- 4.9 ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจน ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
- 4.10 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน
- 4.11 แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรืออนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบ นี้ตามที่เห็นสมควร
- 4.12 ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของ สถานศึกษานั้น

สรุปได้ว่า งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง งานที่ โรงเรียนต้องดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เช่น ให้กรรมการโรงเรียนเป็นสื่อกลางระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายแผนแม่บท และ ให้ความเห็นชอบในแผนปฏิบัติการ แผนพัฒนาโรงเรียน การประชาสัมพันธ์โรงเรียน จัดให้มีการ

ประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง และเสนอรายงานการประชุมผู้อำนวยการกองการศึกษาทุกครั้งที่จัดการประชุม

5) การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 21) กล่าวว่า งานการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ เพื่อเป็นการแสวงหาแนวทางและความร่วมมือจาก ชุมชน ด้วยการสนับสนุนให้ชมรมได้มีโอกาสจัดตั้ง รวมทั้งสนับสนุนให้กลุ่มเหล่านี้ได้มีโอกาสให้ คำปรึกษา จัดตั้งกิจกรรมช่วยเหลือโรงเรียนหรือร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนให้มีความพร้อมในด้าน ต่างๆ มากขึ้น และการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ ได้แก่ กิจกรรมหรืองานที่ได้ดำเนินการ เพื่อการแสวงหาแนวทางและความร่วมมือของชุมชนด้วยการสนับสนุนให้ชุมชนได้มีโอกาสจัดตั้ง การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนงานการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ กลุ่มเหล่านี้ได้มีโอกาสให้คำปรึกษา จัดตั้งกิจกรรมช่วยเหลือโรงเรียนหรือร่วมมือกันพัฒนา โรงเรียนให้มีความพร้อมด้านต่างๆ มากขึ้นและได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน มากยิ่งขึ้น

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 54 - 55) ได้สรุปหลักการสร้างความสัมพันธ์กับ ชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ ๆ ไว้ดังนี้

1. จัดตั้งสมาคมครูและผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันบริหารโรงเรียนให้เจริญ การ จัดตั้งเป็นองค์กรผู้ปกครองและครูชั้น เช่น ชมรม หรือสมาคมผู้ปกครองและครู เพื่อเป็นการสร้าง ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครู ทำให้ผู้ปกครองและครูเข้าใจกันได้ดี รู้และเข้าใจจุด หมายความต้องการของกันและกัน สามารถทำให้การศึกษาแก่นักเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะทั้งครู และผู้ปกครองต่างก็ สนับสนุน ร่วมมือมุ่งไปสู่ทิศทางเดียวกัน ทำให้มีความเจริญงอกงามก้าวหน้า ของนักเรียนเป็นไปได้อย่างดี มีบูรณาการพัฒนาการทุก ๆ ด้าน

2. จัดตั้งสมาคมนักเรียนเก่า เพื่อให้นักเรียนเก่าไม่ลืมโรงเรียน และทำ ประโยชน์แก่โรงเรียนหรือครูภายในโรงเรียน

สรุปได้ว่า การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ หมายถึง การแสวงหาแนวทาง และความร่วมมือจากชุมชน ในการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียนให้มีความพร้อมในด้านต่างๆ มากขึ้น เช่น การจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองนักเรียน จัดบุคลากรเข้าร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ และวางแผนในการดำเนินการร่วมกัน จัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์เพื่อแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นระหว่างศิษย์เก่า ชุมชน ผู้ปกครอง ตลอดจนกลุ่มบุคคลอื่นๆ กำหนดวัตถุประสงค์ และวางระเบียบแบบแผนการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิให้ชัดเจน

6) การประชาสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 22) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เป็นงานที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญดำเนินการแจ้งสิ่งดำเนินงานให้ชุมชน ทราบและมีความภูมิใจในผลงาน เช่นกัน รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างโรงเรียน กับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานด้วยความราบรื่นยิ่งขึ้น กิจกรรมที่ปฏิบัติโดยทั่วไป เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจัดทำจุลสาร สิ่งพิมพ์ ป้ายประกาศ การพบปะเยี่ยมเยียน การ ออกข่าวทางการสื่อสารมวลชน การจัดทำหอกระจายข่าว เสียงตามสายหรือการพูด ประชาสัมพันธ์ในงานพิธีต่าง ๆ ที่มีโอกาส เป็นต้น

ธีรรัตน์ กิจจาร์ักษ์ (2542 : 243) ได้กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างดียิ่ง เพราะเป็นการให้ข้อมูลแก่ประชาชนให้ทราบถึงกิจการของโรงเรียนหรือข่าวสารภายในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะดำเนินไปได้ด้วยดีไม่ได้ ถ้าขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ดังนั้นการประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับโรงเรียน

รัตนา กาญจนพันธ์ และสมพิศ โห้งาม (2543 : 462) ได้กล่าวไว้ว่า การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนสนับสนุนให้ความร่วมมือกับโรงเรียน

สรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ หอกระจายข่าว ประชุมคณะกรรมการโรงเรียน พบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครองในเขตบริการ เพื่อชี้แจงนโยบายและการดำเนินการจัดกิจกรรม พร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบ โดยครูฝ่ายประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนที่ได้รับการแต่งตั้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 1 สังเคราะห์ข้อข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

หน่วยงานที่กำหนดข้อข่าย	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2541	✓	✓	✓	✓	✓	✓				
สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2529	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยภูมิ เขต 2	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2534	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2543	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
รวม	6	5	5	4	4	6	1	2	1	1

หมายเหตุ 1. หมายถึง งานการให้บริการชุมชน

2. หมายถึง การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน

3. หมายถึง งานการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

4. หมายถึง งานคณะกรรมการการศึกษา

5. หมายถึง งานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ

6. หมายถึง งานการประชาสัมพันธ์

7. หมายถึง งานการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

8. หมายถึง การร่วมกิจกรรมของชุมชน

9. หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ฯ

10. หมายถึง การดำเนินการทั่วไป

จากตาราง ผู้วิจัยได้นำผลการสังเคราะห์มากำหนดเป็น
ข้อข่ายการบริหารความสัมพันธ์ 6 ด้าน ดังนี้

1. การให้บริการชุมชน
2. การได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน
3. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและ
หน่วยงานอื่น
4. งานเกี่ยวกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ
6. การประชาสัมพันธ์

4. บริบทของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยโรงเรียน จำนวน 12 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเมืองสมเด็จ โรงเรียนนาเชือกวิทยาคม โรงเรียนบัวขาว โรงเรียนหนองห้างพิทยา โรงเรียนจุมจังพลังราษฎร์ โรงเรียนเนินยางประชาสามัคคี โรงเรียนขมิ้นวิทยาสรรพ์ โรงเรียนลำปาววิทยาคม โรงเรียนคลองขามวิทยาคาร โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาคม โรงเรียนทรายมูลพิทยาคม และโรงเรียนดงมูลวิทยาคม จำนวน ผู้บริหารและครูดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนผู้บริหารครู และคณะกรรมการสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	โรงเรียน	บุคลากร		
		ผู้บริหาร	ครู	คณะกรรมการฯ
ขนาดเล็ก	โรงเรียนนาเชือกวิทยาคม	2	20	9
	โรงเรียนคลองขามวิทยาคาร	2	28	9
	โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาคม	2	21	9
	โรงเรียนทรายมูลพิทยาคม	2	23	9
	โรงเรียนหนองห้างพิทยา	2	25	9
ขนาดใหญ่	โรงเรียนเมืองสมเด็จ	4	34	9
	โรงเรียนจุมจังพลังราษฎร์	3	31	10
	โรงเรียนเนินยางประชาสามัคคี	3	33	10
	โรงเรียนขมิ้นวิทยาสรรพ์	3	34	10
	โรงเรียนลำปาววิทยาคม	4	42	10
	โรงเรียนดงมูลวิทยาคม	3	35	10
	โรงเรียนบัวขาว	5	131	10
รวม		35	457	114

ที่มา : องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ (2556 : 41)

การจัดการศึกษาของสภาพทั่วไปของการจัดการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ดำเนินการไปตามนโยบายของแผนจัดการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้คือ

1. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้เป็นกลไกในการสร้างคนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้ปวงชนชาวไทยมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถอยู่อย่างไทยในสังคมโลกอย่างเป็นสุข รวมทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติให้ก้าวหน้า มั่นคง สมดุล และยั่งยืน โดยให้ผู้ผ่านการศึกษามีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะสำคัญดังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทยที่กำหนดไว้

2. นโยบาย

2.1 นโยบายข้อที่ 1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เร่งรัดจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

เป้าหมาย

1. เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 2 ปีก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา โดยกระทรวงศึกษาธิการจะรับภาระร้อยละ 96 ของนักเรียนในกลุ่มเป้าหมาย
2. เด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งนี้ให้นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาได้รับอาหารเสริม (นม) และอาหารกลางวันอย่างทั่วถึง โดยกระทรวงศึกษาธิการจะรับภาระร้อยละ 93 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย
3. เด็กที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาในปีนั้นทุกคนได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยกระทรวงศึกษาธิการจะรับภาระ ร้อยละ 98 ของนักเรียนในกลุ่มเป้าหมาย
4. เด็กที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยผ่านเกณฑ์มาตรฐานการวัดผลตามหลักสูตร
5. เด็กที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคนในปีนี้ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยกระทรวงศึกษาธิการจะรับภาระ ร้อยละ 99 ของกลุ่ม
6. เด็กที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยผ่านเกณฑ์การวัดผลตามหลักสูตร
7. เด็กพิการอายุ 7-14 ปีทุกคน ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สูงสุด ตามศักยภาพที่จะเรียนได้
8. นักเรียนในสถานศึกษาปลอดภัยจากโรคที่ป้องกันได้ และสารเสพติด
9. ประชากรในวัยแรงงานทั่วไปได้รับความรู้พื้นฐานถึงมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานไทยในสถานประกอบการร้อยละ 50 มีความรู้พื้นฐานถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

มาตรการ

1. รมรณรงค์ให้พ่อแม่ผู้ปกครอง ตระหนักถึงความสำคัญและสนับสนุนบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. จัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษากำหนดขนาดโรงเรียนที่เหมาะสม และจัดทำ ผังแม่บทโรงเรียนเพื่อให้การบริการทางการศึกษา มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วถึง
3. ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการให้เหมาะสม
4. กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา ทั้งปัจจัย และกระบวนการและจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์การศึกษาและบุคลากรให้แก่สถานศึกษาอย่างน้อยให้ถึงเกณฑ์มาตรฐานทุกสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญแก่สถานศึกษาที่ขาดแคลนเป็นอันดับแรก
5. พัฒนาสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ให้เป็นปัจจุบัน
6. ดำเนินการ จัดหาอาหารเสริม (นม) และอาหารกลางวันให้แก่เด็กในระดับก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเน้นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสเป็นพิเศษ
7. ให้ความรู้แก่พ่อแม่ และผู้ปกครอง ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพื่อเสริมการพัฒนาเด็กอย่างถูกต้อง และสามารถสังเกตแววความถนัดของบุตรหลานได้
8. สนับสนุนองค์กรการกุศล และสถาบันทางศาสนาที่จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยรัฐให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอน เงินอุดหนุน และอื่นๆ ตามความเหมาะสม
9. ขยายการศึกษานอกระบบ ให้แก่ผู้ที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาระบบได้
10. จัดบริการการศึกษาในรูปแบบที่ยืดหยุ่นหลากหลาย เพื่อให้บริการอย่างทั่วถึงกว้างขวางรวมทั้งการพัฒนาแบบการจัดการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่มีความสามารถพิเศษ อาทิ การเรียนร่วมระหว่างเด็กพิการกับเด็กปกติ การจัดโรงเรียนเฉพาะทางแก่ผู้พิการและผู้มีความสามารถพิเศษการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษในโรงเรียนทั่วไป
11. กำหนดรูปแบบและวิธีการในการช่วยเหลือ เพื่อป้องกันการออกจากโรงเรียนกลางคัน
12. ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายแก่ผู้เรียนทุกคนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน โดยยกเว้นเงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมการเรียน และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การจัดบัตรอุดหนุนค่าเล่าเรียน และการจัดหาทุนการศึกษาจากแหล่งทุนภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ฯลฯ
13. ให้มีการติดตาม ประเมินผล และการวิจัยการจัดการศึกษาทุกด้านอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะเกี่ยวกับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและผู้เสียเปรียบ เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ
14. ยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของแรงงานไทยให้สูงขึ้น โดยสนับสนุนการจัดบริการทางการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตลอดจนระบบทวิภาคี และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น
15. จัดให้มีระบบข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนได้อย่างทั่วถึง
16. สนับสนุนให้ศาสนบุคคลให้ความรู้ อบรมจริยธรรม คุณธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาเยาวชนและประชาชนอย่างทั่วถึง

17. ประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสาธารณสุข เพื่อให้เด็กในระดับปฐมวัยทุกคนได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันโรคที่ป้องกันได้

18. ร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดกิจกรรมและรณรงค์ เพื่อขจัดการเสพสารเสพติดในสถานศึกษา

2.2 นโยบายข้อที่ 2 การผลิตและพัฒนากำลังคน

เร่งรัดผลิต และพัฒนากำลังคนให้สามารถประกอบอาชีพ และพัฒนาอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเอื้อต่อความต้องการและการพัฒนาของชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะกำลังคนระดับกลางและระดับสูงในสาขาที่ขาดแคลน

เป้าหมาย

1. เด็กที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ศึกษาต่อระดับหลังมัธยมศึกษา ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 โดยเน้นการผลิตกำลังคนด้านสาขาขาดแคลน
2. มีการผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลาง และระดับสูงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การประกอบอาชีพอิสระ และตลาดแรงงานทั้งของรัฐและเอกชนให้เพียงพอกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การผลิตในอุตสาหกรรมและบริการสมัยใหม่
3. มีการผลิตบุคลากรทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะสถาปัตยกรรมไทย ช่างสิบหมู่ นาฏศิลป์ ดนตรี ซึ่งกำลังเป็นปัญหาวิกฤติของชาติ
4. มีการผลิตกำลังคนสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้มีสัดส่วนเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาวิชาอื่น ๆ เป็นร้อยละ 40 : 60
5. มีการกระจายสถานศึกษาวิชาชีพไปยังภูมิภาคต่างๆ ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และแนวทางการพัฒนาของชุมชนและภูมิภาคนั้น
6. มีสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษาครบทุกจังหวัด
7. มีการวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้ในการผลิตและพัฒนากำลังคน

มาตรการ

1. เร่งผลิตกำลังคนในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลนและวิชาชีพสาขาใหม่ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน
2. เร่งผลิตบุคลากรทางศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะสาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทยช่างสิบหมู่ นาฏศิลป์ ดนตรี และอื่น ๆ เพื่อเป็นการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
3. สนับสนุนทุนให้แก่ผู้เรียนในสาขาขาดแคลน รวมทั้งการจัดเตรียมตำแหน่งให้เมื่อสำเร็จการศึกษา โดยมีค่าวิชาเพิ่มให้
4. ส่งเสริมการจัดการศึกษา ในลักษณะที่ให้สถาบันการศึกษาร่วมกับสถานประกอบการ สมาคมและองค์กรวิชาชีพในการพัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูง ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และคุณธรรม
5. สนับสนุนให้สถานศึกษา ภาคเอกชนและสถานประกอบการร่วมกันจัดการศึกษา และฝึกอบรมแก่แรงงานทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคธุรกิจบริการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานทั้งในสถานประกอบการและการประกอบอาชีพอิสระ
6. ให้การสนับสนุนในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ทันสมัย สอดคล้องกับสาขาวิชาชีพที่เปิดสอน และสภาพความเป็นจริงในสถานประกอบการ

7. ใหหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิต พัฒนากำลังคนร่วมมือกับสถาบันทั้งในและต่างประเทศในการพัฒนาบุคลากร โดยนำเทคโนโลยีระดับสูงมาใช้พัฒนาบุคลากรให้สอดคล้อง กับความต้องการกำลังคนและการพัฒนาเศรษฐกิจ

8. ใหโอกาสแก่บุคลากรในระดับนี้ไปปฏิบัติงานในสถานประกอบการ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ รวมทั้งเพิ่มการฝึกอบรมดูงานโดยเฉพาะในสาขาที่ขาดแคลนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

9. สนับสนุนทุนวิจัยและทุนเพื่อการศึกษาอบรมเพื่อการวิจัย และนำผลการวิจัยมาใช้ รวมทั้งสนับสนุนทุนเพื่อการแปล พิมพ์ และเผยแพร่ผลงานวิชาการของนักวิชาการ

10. ส่งเสริมและจัดตั้งสถานศึกษาด้านวิชาชีพให้กระจายไปสู่ภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะในระดับอำเภอ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และแนวโน้มการพัฒนาของภูมิกษณนั้น ๆ โดยเน้นการจัดการศึกษาตามแนวการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนอย่างกว้างขวาง

11. จัดบริการแนะแนว ตลาดนัดแรงงาน และข้อมูลตลาดแรงงานอย่างกว้างขวางในสถานศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษาทุกแห่ง

12. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอผ่อนปรนภาษีเงินได้ และยกเว้นภาษีศุลกากรในการนำเข้าวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2.3 นโยบายข้อที่ 3 การปฏิรูปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

ปฏิรูปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ทุกประเภท โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต รวมทั้งให้หลักสูตรมีความคล่องตัวและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมประเทศชาติ และการพัฒนาประชาคมโลก

เป้าหมาย

1. มีหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ/ประเภท ที่จะนำไปสู่การฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

2. มีการใช้หลักสูตรท้องถิ่น วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตการประกอบอาชีพที่กำหนดโดยสถานศึกษา และชุมชนอย่างจริงจัง และกว้างขวาง

3. มีกระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะประสบการณ์ และมีความสุขในการเรียน สามารถปลูกฝังนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่หาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีเวลาให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเหมาะสมกับวัย

4. มีการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับคุณลักษณะ และความสามารถที่พึงประสงค์โดยเน้นการแสดงออกของผู้เรียนและใช้ผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนในทุกระดับอย่างถูกต้อง

5. มีการวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง

6. มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา และนำผลมาปรับปรุง พัฒนาสถานศึกษา และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น

7. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้างความตระหนักในการรักษาฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาทุกแห่ง

มาตรการ

1. มีหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ/ประเภท ที่จะนำไปสู่การฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และพัฒนาความสามารถของผู้เรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

2. มีการใช้หลักสูตรท้องถิ่น วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตการประกอบอาชีพที่กำหนดโดยสถานศึกษา และชุมชน อย่างจริงจัง และกว้างขวาง

3. มีกระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ประสบการณ์ และมีความสุขในการเรียน สามารถปลูกฝังนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่หาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีเวลาให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเหมาะสมกับวัย

4. มีการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับคุณลักษณะ และความสามารถที่พึงประสงค์โดยเน้นการแสดงผลออกของผู้เรียนและใช้ผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนในทุกระดับอย่างถูกต้อง

5. มีการวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง

6. มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา และนำผลมาปรับปรุง พัฒนาสถานศึกษา และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น

7. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สร้างความตระหนักในการรักษาฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาทุกแห่ง

2.4 นโยบายข้อที่ 4 การปฏิรูประบบการสรรหา การผลิตและการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา

ปฏิรูประบบการสรรหา การผลิต และการพัฒนาครูรวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพประสิทธิภาพ และจรรยาบรรณในอาชีพ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอน และจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาในอนาคต

เป้าหมาย

1. มีระบบการผลิตครูที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการคัดเลือก และตั้งใจให้ผู้ที่มีความเหมาะสมมาเป็นครู และมีการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูให้ครูมีความสามารถในการสอนที่ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการปลูกฝังจิตสำนึกในการเป็นครู

2. มีการผลิตครูที่สอนสาขาวิชาขาดแคลนที่เพียงพอกับความต้องการ

3. มีการมอบอำนาจให้สถานศึกษาบางประเภทเป็นผู้สรรหาบุคลากรมาบรรจุเป็นครู รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิจากทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้เกษียณอายุมาเป็นครูเสริม ตามความจำเป็น

4. ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนได้รับการพัฒนา อย่างน้อย 2 ปีต่อครั้ง เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีจรรยาบรรณในอาชีพ

รู้จักใช้เทคโนโลยี สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้หลักสูตรการฝึกอบรมในหลายรูปแบบที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

5. มีระบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง หลากหลายและครอบคลุม

6. มีเครือข่ายการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่เชื่อมโยงกับสถาบันและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

7. มีศูนย์พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาขนาดใหญ่ที่ได้มาตรฐานสากล อย่างน้อยภาคภูมิศาสตร์ละ 1 แห่ง รวม 4 แห่ง

8. มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูมีความก้าวหน้าและมีความภาคภูมิใจในอาชีพ

มาตรการ

1. ปรับปรุงระบบการเลือกสรรบุคคลเข้าเรียนครู รวมทั้งการปรับปรุงวิธีการสอบคัดเลือกและการบรรจุครูประจำการโดยให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

2. พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในการผลิตครูเพื่อให้ได้ครูที่มีความรู้ความสามารถในเชิงวิเคราะห์ มีจริยธรรม คุณธรรม รวมทั้งมีพฤติกรรมการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3. เร่งรัดการผลิตครูผู้สอนในสาขาวิชาที่ขาดแคลนให้ได้ปริมาณและคุณภาพที่เพียงพอ

4. ให้ครูที่สังกัดในส่วนราชการต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ สามารถทำการสอนในสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดได้มากกว่า 1 แห่ง โดยเฉพาะครูผู้สอนในสาขาวิชาที่ขาดแคลน ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชา โดยให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษและให้นับรวมเป็นส่วนหนึ่งของผลงาน

5. กำหนดคุณสมบัติและเปิดโอกาสให้ภาครัฐและเอกชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญราชการ มีส่วนร่วมในการปฏิรูประบบการผลิต การสรรหา และการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

6. ให้ครู - อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้เพิ่มพูนความรู้ พัฒนาทักษะจรรยาบรรณในอาชีพในรูปแบบต่างๆ อาทิ สนับสนุนเพื่อการศึกษา การวิจัย ฝึกอบรมดูงานทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องทั่วถึง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี

7. เร่งรัดพัฒนานักบริหารการศึกษา เพื่อการเพิ่มพูนแนวความคิดความรู้ ตลอดจนทักษะในการบริหาร และการจัดการที่สามารถพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยเน้นการฝึกอบรมร่วมกันระหว่างสังกัดและต่างสังกัด

8. ระดมความร่วมมือกับสถาบันและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยให้มีเครือข่ายที่เชื่อมโยง เพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิทยาการและเทคโนโลยี

9. จัดตั้งศูนย์พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาขนาดใหญ่ที่ได้มาตรฐานสากล ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ โดยระดมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

10. กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู โดยให้คุรุสภา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และสถาบันผลิตครู ดำเนินการปรับปรุงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องและให้มีมาตรการพัฒนาวิชาชีพ โดยการกำหนดให้มีใบประกอบวิชาชีพครู

11. ส่งเสริมระบบสวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูลของข้าราชการทุกประเภททุกสังกัด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตครู ส่งเสริมขวัญกำลังใจ และความมั่นคงในอาชีพให้กับครู รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างเงินเดือนและสวัสดิการอื่น ๆ ของครู โดยมุ่งส่งเสริมสนับสนุนแก่ครูที่สอนในถิ่นทุรกันดาร พื้นที่เสี่ยงภัย และครูที่สอนหลายชั้นเป็นพิเศษ

13. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ทำงานศึกษาวิจัยที่มีคุณภาพ โดยให้ลาชั่วคราวเพื่อทำการศึกษาวิจัย ปรับปรุงระเบียบการให้ค่าตอบแทนในการทำงานศึกษาวิจัย และสนับสนุนทุนเพื่อการแปล พิมพ์ เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

14. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีในกระบวนการผลิต พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

2.5 นโยบายที่ 5 การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ระบบข้อมูลและข่าวสาร การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การวิจัยและพัฒนา ให้นำไปสู่องค์กรและสังคมแห่งการเรียนรู้ ที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และสมดุล

เป้าหมาย

1. มีกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทย
2. สถานศึกษาและหน่วยงานทุกระดับ ทุกประเภท มีระบบเครือข่ายข้อมูลและข่าวสาร เพื่อบริการประชาชน ในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
3. สื่อมวลชนทุกประเภททั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้บริการการศึกษาแก่เด็ก เยาวชน และประชาชน เพิ่มมากขึ้น
4. มีการศึกษาวิจัย และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปสู่ชุมชน
5. มีห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์เมือง ศูนย์วัฒนธรรม และสนามกีฬาที่มีคุณภาพครบทุกอำเภอ และมีเครือข่ายเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน
6. สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา มีการให้ความรู้และจัดกิจกรรมเพื่อประชาธิปไตย ศาสนาและวัฒนธรรม
7. มีการให้ความรู้และบริการด้านพลศึกษา สุขศึกษา กีฬา และนันทนาการแก่ชุมชนอย่างทั่วถึง
8. มีการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับภัยและการป้องกันจากสารเสพติด และโรคเอดส์
9. มีการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความรู้ และพัฒนาแรงงานไทย ทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และธุรกิจบริการ

มาตรการ

1. สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือแก่สถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดระบบข้อมูลข่าวสารการให้บริการ การวิจัย และพัฒนา

2. กระจายการจัดและใช้แหล่งความรู้ อาทิ ห้องสมุด สนามกีฬา โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ศาสนสถาน และศูนย์วิทยาศาสตร์ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้ นักเรียน นักศึกษา ประชาชน ได้แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
3. สนับสนุนทุนการศึกษา การฝึกอบรมดูงาน และทุนการวิจัยให้แก่บุคคลและหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้
4. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และ ประสบการณ์ระหว่างสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน
5. สนับสนุน ส่งเสริมด้านวิชาการและงบประมาณที่เหมาะสมให้แก่ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคเอกชน ในการร่วมจัดการศึกษาและบริการความรู้ที่ หลากหลายแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป
6. พัฒนารูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน และ การศึกษาตามอัธยาศัย ให้มีรูปแบบหลากหลาย
7. ขอความร่วมมือจากสื่อมวลชน โดยเฉพาะสถานีวิทยุ และสถานีโทรทัศน์ ภาครัฐในการให้การสนับสนุนแก่ผู้ผลิตรายการที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
8. ให้ความรู้แก่ครอบครัว คู่สมรส พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน เกี่ยวกับ ครอบครัว ศึกษาและปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งให้รู้จักการใช้เครื่องมือ สื่อสาร อุปกรณ์ที่ทันสมัย โดยเฉพาะในสังคมชนบท
9. สนับสนุนการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัยให้กว้างขวาง แก่ผู้พลาดโอกาสและผู้อยู่ในตลาดแรงงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
10. สนับสนุนการจัดกีฬาพื้นฐาน กีฬาพื้นบ้าน และกีฬาเพื่อสุขภาพแก่เด็ก เยาวชนและประชาชน
11. เผยแพร่ความรู้ด้านพลศึกษา สุขศึกษา กีฬาและนันทนาการ แก่เด็ก เยาวชน และประชาชน
12. ส่งเสริมการให้ความรู้และจัดกิจกรรม เพื่อปลูกฝังวิถีชีวิตประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข
13. ส่งเสริมให้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปสู่ชุมชน และกระบวนการ เรียนการสอน
14. รณรงค์ให้เด็ก เยาวชน ครอบครัวและชุมชน ตระหนักถึงภัยรวมถึงการป้องกัน จากสารเสพติดและโรคเอดส์ โดยร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ
15. ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความรู้และพัฒนาแรงงานไทย
16. สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมจัดอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพให้ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างทั่วถึง
17. รณรงค์และสนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น อนุรักษ์ พื้นฟูธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และรู้จักใช้ประโยชน์ของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน
18. สนับสนุนให้มีความร่วมมือกับต่างประเทศ ในการพัฒนาอาชีพท้องถิ่นอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่อง

2.6 นโยบายข้อที่ 6 การปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา

ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และคุณภาพโดยมุ่งให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างบุคลากรและหน่วยงานรวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างองค์กร การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร พัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

เป้าหมาย

1. มีการจัดกิจกรรม และฝึกอบรมร่วมสำหรับบุคลากรในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ ทั้งในสังกัดเดียวกันและต่างสังกัดให้มีความรู้ ความสามารถ และสมานฉันท์ในการปฏิบัติงานอย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง
2. มีระบบการบริหารงานบุคคลของกระทรวงศึกษาธิการ อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติองค์กรการบริหารงานบุคคลเดียวกัน
3. หน่วยงานสนับสนุนสถานศึกษาทุกระดับ ได้รับการปรับปรุงในด้านระบบข้อมูล ระบบวางแผน การใช้เทคโนโลยี การนิเทศ ติดตามประเมินผล ให้คล่องตัว สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็ว บรรลุภารกิจหลักขององค์กร
4. สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการกระจายอำนาจให้มีความคล่องตัว สามารถจัดการศึกษาที่หลากหลาย สอดคล้องตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ภายใต้แนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
5. ประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา องค์กรของรัฐและเอกชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกแห่ง
6. เอกชนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐ ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10
7. หน่วยงานมีการวิจัยองค์การและนำผลการวิจัยมาใช้ในการจัดการศึกษา
8. มีการประสานการจัดทำแผนและติดตามประเมินผลร่วมกันระหว่างหน่วยงานทั้งใน และนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

มาตรการ

1. พัฒนาโครงสร้างระบบการบริหารและการจัดการศึกษา โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน
2. ปรับปรุง แก้ไข ระเบียบ กฎหมาย และระบบการบริหารงานบุคคลให้อยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน
3. กระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาคและสถานศึกษา โดยให้องค์กรคณะบุคคลระดับจังหวัด สามารถกำหนดนโยบายการศึกษา สนับสนุนความก้าวหน้าของบุคลากรและจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา สามารถบริหารงานได้อย่างคล่องตัวสอดคล้องตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
4. จัดให้มีกิจกรรม การประชุม สัมมนา และฝึกอบรมผู้บริหารและบุคลากรระดับต่างๆ ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ ร่วมกันระหว่างหน่วยงานภายในสังกัดและต่างสังกัดอย่างกว้างขวางต่อเนื่อง

5. ส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน เอกชน และสถาบันทางศาสนา มีความเข้าใจ ตระหนักในความสำคัญของการศึกษา และมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการ กำหนดนโยบาย การจัดการศึกษา การกำหนดและพัฒนาหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

6. สนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการให้กู้เงินทุนหมุนเวียน ดอกเบี้ยต่ำ ผ่อนปรนกฎระเบียบให้มีความคล่องตัวและให้ความช่วยเหลือทางวิชาการรวมทั้ง กำหนดสัดส่วนการรับนักเรียน และนักศึกษาระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชนให้ชัดเจน

7. ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง

8. ให้มีการประสานการจัดทำแผนระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับประเภท เดียวกัน ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

9. ส่งเสริมให้มีความร่วมมือกับต่างประเทศในด้านวิชาการ และด้านเทคโนโลยี โดย ให้มีการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญระหว่างกัน สนับสนุนทุนเพื่อการศึกษา ฝึกอบรม ดูงานแก่บุคลากร โดยเฉพาะในระดับปฏิบัติ และสนับสนุนด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย

10. พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร การวางแผน และติดตามประเมินผลให้ เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันทุกระดับ และสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

วิไลลักษณ์ แก้วนพรัตน์ (2550 : 89-90) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ จำแนกตาม สถานภาพในการดำรงตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ รวมทั้งสิ้น 360 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล คือ คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า การสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน เรียงลำดับจาก มากไปหาน้อย คือ งานให้บริการชุมชนด้านต่างๆ และงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและ หน่วยงานอื่น และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ งานรับความ ช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน งานบทบาทร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งาน ประชาสัมพันธ์ และงานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิและในการเปรียบเทียบการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ จำแนก ตามสถานภาพในการดำรงตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน พบว่า มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

กิตติยากร มังคะรัตน์ (2550 : 104-105) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทในการ ดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จากการศึกษพบว่า

1. บทบาทในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

เมื่อจำแนกตามสถานภาพพบว่า

ผู้บริหารมีระดับปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านประชาสัมพันธ์

ครู มีระดับการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากจำนวน 5 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า

โรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม และมูลนิธิ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการให้บริการชุมชน

2. เมื่อเปรียบเทียบบทบาทในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการได้รับความช่วยเหลือจากชุมชน งานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษา และการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม และมูลนิธิ มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการให้บริการชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและด้านการประชาสัมพันธ์ มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

เมื่อจำแนกตามสภาพ พบว่า ผู้บริหาร ครูและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ณรงค์ โสภากุล (2550 : 85) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในสถานศึกษา สังกัด สำนักงาน จังหวัดร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน จังหวัดร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การรับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากชุมชน การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่น การจัดตั้ง

กลุ่ม ชมรม สมาคมและมูลนิธิ และการประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ การให้บริการชุมชนและงานคณะกรรมการโรงเรียน

2. เปรียบเทียบปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน จังหวัดร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น งานคณะกรรมการโรงเรียน การจัดตั้ง กลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ และการประชาสัมพันธ์ มีปัญหาไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านการให้บริการชุมชน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปรีชา พลพันธ์ (2550 : 83) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ต่อการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ต่อการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน โดยเรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน และด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน น้อยที่สุด คือ ด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

3. แนวทางและข้อเสนอแนะของระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน คือ ควรสนับสนุนให้โรงเรียนกับชุมชนมีกิจกรรมพัฒนาร่วมกัน ควรสนับสนุนการใช้บุคลากรร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเผยแพร่เกียรติประวัติบุคคลตัวอย่าง ควรสนับสนุนงบประมาณและแรงงานเพื่อปรับปรุงโรงเรียน ควรสนับสนุนให้บริการอาคารสถานที่แก่ชุมชนและควรเข้าร่วมกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เสน่ห์ เหลือพันธ์ (2551 : 93-94) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ด้านแรก คือ ด้านงานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน ด้านการประชาสัมพันธ์งานการศึกษา และด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา กับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนคร เขต 3 โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. โรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษา กับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนคร เขต 3 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

4. โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษา กับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนคร เขต 3 สอดคล้องกัน คือ ผู้บริหารควรพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้สอดคล้องกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น โดยจัดและเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชน จัดขึ้น ส่งเสริมการอบรมด้านอาชีพให้เป็นรูปธรรม เน้นงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเปิดโอกาสให้ ชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นตามบทบาทหน้าที่รวมถึงประชาสัมพันธ์และรายงานผลการดำเนินงาน ของสถานศึกษาทุกภาคเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในทางที่สร้างสรรค์

ศรธรรม เกษรา (2551 : 78 – 79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานด้านการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้น 1 – 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า 1) ข้าราชการครูที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนมีการดำเนินงานด้านการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และรายด้านทั้ง 6 ด้านทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านการ ให้บริการชุมชน ด้านการเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการวางแผนความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 2) ข้าราชการครูที่เป็นครูผู้สอนมีการ ดำเนินงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และรายด้านทั้ง 6 ด้าน ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการได้รับความสนับสนุนจากชุมชน ด้านการเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน ด้านการให้บริการชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชน ด้านการวางแผนงานความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์กับ ชุมชน และ 3) ข้าราชการครูที่เป็นผู้บริหารและครูผู้สอนมีการดำเนินงานด้านการสร้างความสัมพันธ์ กับชุมชนทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ใน สถานศึกษาขนาดต่างกัน มีการดำเนินงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนรวมทุกด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิราวุฒิ เกิดเทพ (2552 : 102-104) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนว ทางการพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง กำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนในสังกัด เทศบาลเมืองกำแพงเพชร พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อยคือ ด้านการให้บริการแก่ชุมชน ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ด้านการให้ชุมชนมีส่วน

ร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น และด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน เมื่อพิจารณาทางด้าน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านการให้บริการแก่ชุมชน โดยภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับปานกลางข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนไม่สามารถบริการห้องสมุดนอกเวลาให้กับชุมชนได้

1.2 ปัญหาด้านการให้ประชาสัมพันธ์โรงเรียน โดยภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับปานกลางข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครู อาจารย์ ต้องรับผิดชอบงานสอนและงานอื่นๆ ไม่สามารถเยี่ยมบ้านผู้ปกครองได้

1.3 ปัญหาด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในเวลาเรียน

1.4 ปัญหาด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน โดยภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้ปกครองและชุมชนมีภารกิจในการประกอบอาชีพ ทหารายได้ไม่สามารถร่วมกิจกรรมของโรงเรียนได้

1.5 ปัญหาด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นโดยภาพรวมปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งบประมาณในการบริการต่างๆ ให้กับหน่วยงานอื่นไม่เพียงพอ

2. แนวทางการพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาการประชาสัมพันธ์โรงเรียน ควรจัดการประชุมชี้แจงนโยบายของโรงเรียนและสรุปผลการประชุม เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบและเกิดความเข้าใจที่ดีกับทางโรงเรียน จัดทำเอกสารแผ่นพับ สารประชาสัมพันธ์โรงเรียน แจกข่าวสารและกิจกรรมของโรงเรียน ผ่านวารสารของเทศบาล เคเบิลทีวี วิทยุชุมชน และแจ้งให้ชุมชนรับทราบทุกกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

2.2 แนวทางการพัฒนาการให้บริการแก่ชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้บริการอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ของโรงเรียนจัดรถรับส่งนักเรียนให้เพียงพอกับความต้องการของชุมชนและจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ให้กับชุมชน

2.3 แนวทางการพัฒนาการร่วมกิจกรรมของชุมชน คณะครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น กิจกรรมวันสำคัญของชาติ ประเพณีท้องถิ่น วันสำคัญต่างทางศาสนา งานมงคลและงานอวมงคลต่างๆ ครูควรมีความรู้ ความเข้าใจขั้นตอนของงานพิธีต่างๆ เพื่อจะได้ร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ถูกต้องตามขั้นตอน เป็นไปด้วยดีตามประเพณีอันงดงามของไทย

ชัยนิวรรต แยมไสย (2552 : 114-115) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาความร่วมมือในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 สรุปได้ดังนี้

1. สภาพความร่วมมือของบุคลากรในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ปัญหาความร่วมมือของบุคลากรในงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามียุทธศาสตร์ปัญหาอยู่ในระดับน้อยเช่นกัน

3. ผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความร่วมมือของบุคลากรในความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า งานการให้บริการชุมชน งานการรับความช่วยเหลือ สนับสนุนจากชุมชน งานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

5. ผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความร่วมมือของบุคลากรในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

6. ผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาความร่วมมือของบุคลากรในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีหนึ่งด้าน คือ ด้านงานเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิชญพงษ์ พลหาราช (2552 : 79-82) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

3. สภาพการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีความแตกต่างกัน

4. สภาพการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน

5. ปัญหาการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีความแตกต่างกัน

6. ปัญหาการดำเนินงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3-4 ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน

7. การวิจัยครั้งนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ อรัญ สุขสวัสดิ์ (2553 : 98-99) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของสถานศึกษาในเครือข่ายการศึกษาสุนทรภู่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของสถานศึกษาในเครือข่ายการศึกษาสุนทรภู่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่ 5 ด้านงานจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ (มีค่าเฉลี่ย = 4.81) ด้านงานประชาสัมพันธ์ (มีค่าเฉลี่ย = 3.83) และด้านงานให้บริการชุมชน (มีค่าเฉลี่ย = 3.79) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนจำแนกตามเพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า เพศและอายุ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนระดับการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คราฟท์ (Craft. 1997 : 65 – 67) ได้ศึกษาทัศนคติของชุมชนต่อการจัดการศึกษา และระดับการมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน เพื่อสนองความคิดที่ว่า การมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน จะทำให้ทัศนคติของชุมชนต่อโรงเรียนดีขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วม สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และทัศนคติต่อสถานศึกษาของรัฐซึ่งพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับทัศนคติและระบบโรงเรียนไม่สอดคล้องกับระดับการมีส่วนร่วม

แฮร์ริส (Harris. 1998 : 1437 – Abstract) ได้ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในเมืองนามิเบียกับชุมชน โดยมีกรอบความคิดว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีส่วนส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ก่อนที่นามิเบียจะทำความตกลงร่วมมือกับประเทศในทวีปยุโรป ชุมชนจะเป็นองค์กรที่มีบทบาทโดยตรงในการดูแลการจัดการศึกษาโดยฝึกอบรมเยาวชนทำงานร่วมมือกับทางโรงเรียน ภายหลังมีการนำระบบการจัดการศึกษาจากยุโรปมาใช้ราวต้นศตวรรษที่ 18 ทำให้ชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาลดลง แต่มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพ การเรียนการสอนเข้ามามีบทบาทหน้าที่แทนการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกฝ่าย

บรูซ (Bruce. 1999 : 6028 – Abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ความคาดหวังของโรงเรียนที่เกี่ยวกับชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน สำหรับความคาดหวังของครูโรงเรียนประถมศึกษานั้น ผลการวิจัย พบว่า ครูใหญ่คาดหวังที่จะให้ผู้ปกครองของนักเรียนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจการหรืองานวางแผนของโรงเรียน ให้องค์การศาสนาและสถาบันอื่นๆในสังคมได้หันมาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ การอบรมสั่งสอนเด็กให้มากขึ้น ในการทำงานที่คาบเกี่ยว

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ของเด็กด้วยครูและ ผู้ปกครองมีความต้องการที่จะให้ครูใหญ่ที่มีพักหรือที่อาศัยภายในบริเวณโรงเรียน ครูใหญ่มีความเห็นว่าการสื่อความหมายระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีอุปสรรคอยู่อย่างหนึ่งคือ การที่ให้ความหมายสิ่งใด สิ่งหนึ่งถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันเนื่องมาจากการถ่ายทอดข่าวหรือการส่งข่าวเกิดความผิดพลาด แดเนียล (Daniel. 2003 : 1919 – Abstract) ได้หาแนวทางเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ของชุมชนคณะกรรมการโรงเรียน และประเภทของกลุ่มผู้บริหารของกลุ่มโรงเรียนในรัฐเทคซัส ได้ กำหนดไว้ว่ามีปัญหาการจัดการศึกษา 1998 – 2002 แบบสำรวจที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลพัฒนาขึ้น จากแบบสำรวจที่ ลีส บจอร์ค (Lavs Bjork, 1974) พัฒนาไว้สำหรับศึกษาผู้บริหารและคณะกรรมการ โรงเรียนที่เป็นแม่บทเกี่ยวกับการบริหารจัดการแล้ววิเคราะห์ข้อมูล เพื่อกำหนดข้อเด่นของ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้บริหาร คณะกรรมการโรงเรียนและประเภทของชุมชนเป็นฝ่ายๆ หรือชุมชนหลากหลายได้รับ การบริหารจากคณะกรรมการโรงเรียนที่เป็นฝ่ายย่อยหรือคณะกรรมการ โรงเรียนที่มีความสอดคล้อง กับสถานภาพและผู้ตอบมีผู้บริหารที่ถูกจำแนกออกเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ ใช้ในแบบแผนการจำแนกของ แมคเคลที และ เรนซีส์ (McCarty and Ransey, 1987) แบบแผน ดังกล่าว บ่งชี้ว่าการจำแนกผู้ให้คำปรึกษาทางวิชาชีพไม่ใช่ประเภทเสริมสำหรับคณะกรรมการ โรงเรียนแบบฝ่ายหรือชุมชนที่เป็นฝ่ายความไม่สอดคล้องกับรูปแบบนี้สามารถบ่งชี้ได้ว่าปัญหาจะต้อง เผชิญกับคณะกรรมการโรงเรียนประเภทต่างๆเหล่านี้ ดังนั้นจึงมองเห็นเงาความยุ่งยากล่วงหน้าใดใน ความสัมพันธ์เหล่านี้ในการบริหารจัดการ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า ปัญหาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนนั้น มีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง ปัญหาที่พบมากคือ การขาดการวางแผน ขาดอุปกรณ์ในการรับและให้บริการโรงเรียนยัง มาสามารถเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้ บทบาทของโรงเรียนในสายตาของชุมชนต่างจากเดิม ชุมชน ส่วนมากเริ่มช่วยเหลือตนเองได้บ้างแล้วจึงไม่ให้ความสำคัญกับโรงเรียนเหมือนก่อนและบุคลากรใน โรงเรียนไม่ได้พักในชุมชนโดยเฉพาะผู้บริหาร จึงไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนได้ หรือไม่เห็น ความสำคัญของกิจกรรมในชุมชน บุคลากรมีภาระหน้าที่ทั้งในหน้าที่และส่วนตัวมากขึ้น จึงไม่มีเวลา เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน ส่วนชุมชนก็ไม่เข้าใจเป้าหมายภาระหน้าที่ของโรงเรียนและบุคลากร ในโรงเรียนและไม่ให้ความสำคัญของการศึกษา ซึ่งผลการวิจัยได้ให้ข้อเสนอไว้น่าสนใจและเป็น ประโยชน์ต่อโรงเรียนมาก เช่น การร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนและ ชุมชนการให้บริการชุมชนในด้านต่างๆ การให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าร่วมและให้การช่วยเหลือ กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากในการที่จะสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนทั้งในด้านการรับและการให้บริการที่ผู้บริหารเข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนจะก่อให้เกิดผลดีในด้านความสัมพันธ์กับชุมชนดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนพร้อมที่จะร่วมกับ โรงเรียนในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน ยอมรับตนเองและเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่และ ต่อเนื่องสม่ำเสมอกับทุกฝ่าย อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและโรงเรียนให้ก้าวหน้าทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของโลกต่อไป